

”Och vad är nu sen hönan och vad är ägget...”

En kvalitativ undersökning om hur professionella kan arbeta med våldsutsatta unga och unga vuxna

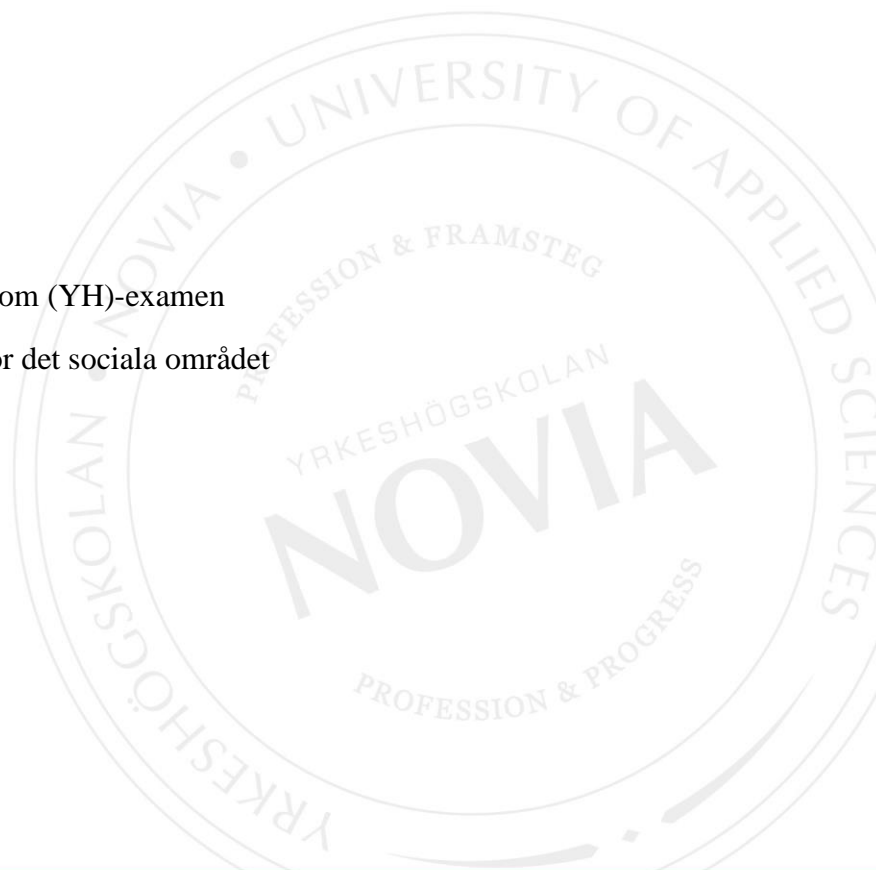
Martina Eriksson

Amanda Liinamaa

Examensarbete för Socionom (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för det sociala området

Vasa 2016

EXAMENSARBETE

Författare: Martina Eriksson & Amanda Liinamaa

Utbildning och ort: Det sociala området, Vasa

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Familjearbete och metodik

Handledare: Mona Granholm & Ralf Lillbacka

Titel: "Och vad är nu sen hönan och vad är ägget..."

- En kvalitativ undersökning om hur professionella kan arbeta med våldsutsatta unga och unga vuxna

---

Datum 9.11.2016

Sidantal 48

Bilagor 1

Abstrakt

Syftet med detta lärdomsprov är att lära oss om unga och unga vuxnas reaktioner på våld samt hur vi som professionella kan arbeta med de som är våldsutsatta. De frågeställningar som vi har utgått från i vårt arbete är hur de professionella känner igen olika former av våld, hur offren reagerar på våld och vilka arbetsmetoder som används i det professionella arbetet.

I teoridelen behandlas först definitioner på fysiskt-, psykiskt- och sexuellt våld. Vi tar även upp om förekomsten av våld. Vi behandlar sedan de våldsutsattas reaktioner på våld och vilka konsekvenserna kan vara. De konsekvenser som vi behandlar är trauma, PTSD, depression och självskadebeteende. Slutligen går vi närmare in på några arbetsmetoder som kan användas i arbetet med våldsutsatta.

Vår undersökning genomfördes genom kvalitativa intervjuer. Våra respondenter var sex stycken professionella som kommer i kontakt med våldsutsatta klienter. Vår slutsats blev att det som professionell är viktigt att kunna definiera olika former av våld och att känna till olika reaktioner på våld. Trots att arbetsmetoderna kan variera så är det viktigaste i arbetet att bemöta klienten på rätt sätt. Grunden för ett gott bemötande är att lyssna och tro på vad klienten berättar.

Språk: Svenska

Nyckelord: Våld, unga, arbetsmetoder, relationer, offer, utsatthet

---

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Martina Eriksson ja Amanda Liinamaa

Koulutus ja paikkakunta: Sosiaalinen ala, Vaasa

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Perhetyö ja menetelmät

Ohjaajat: Mona Granholm ja Ralf Lillbacka

Nimike: ”Mikä on kana, ja mikä muna...”

- Kvalitatiivien tutkimus siitä miten ammattilaiset voivat työskennellä väkivallan uhriksi joutuneiden nuorten ja nuorten aikuisten kanssa

---

Päivämäärä	9.11	Sivumäärä	48	Liitteet	1
------------	------	-----------	----	----------	---

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on oppia nuorten ja nuorten aikuisten reaktioista väkivaltaa kohtaan ja kuinka me ammattilaisina voimme työskennellä väkivaltaa kokeneiden kanssa. Tutkimuksessa haluttiin selvittää miten ammattilaiset tunnistaa eri väkivallan muodot, kuinka väkivallan uhri reagoi väkivaltaan ja mitä työmenetelmiä käytetään ammatillisessa työssä.

Teoriaosuudessa käsiteltiin ensin fyysisen, psyykkisen ja seksuaalisen väkivallan määritelmiä. Käsittelimme työssämme myös kuinka paljon väkivaltaa esiintyy. Tarkastelimme lisäksi väkivallan uhrien reaktioita väkivaltaa kohtaan ja millaisia seurauksia siitä voi olla. Seurauksista syvennyimme traumaan, PTSD:hen, masennukseen ja itsetuhoisuuteen. Loppua kohden lähestymme muutamaa työmenetelmää, joita voi hyödyntää ammatillisessa työssä väkivallan uhrien kanssa.

Toteutimme tutkimuksen kvalitatiivista menetelmää käyttäen. Haastateltavinamme oli kuusi ammattilaista, jotka työskentelevät väkivallan uhrien kanssa. Tutkimustuloksista selvisi, että ammattilaiset kokevat tärkeänä osata määrittää eri väkivallan muodot ja tuntea erilaiset reaktiot väkivaltaa kohtaan. Vaikka työmenetelmät voivat vaihdella niin tärkeintä työssä on kohdata asiakas oikealla tavalla. Hyvän kohtaamisen pohjana toimii kuunteleminen ja se, että uskoo mitä asiakas kertoo.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Väkivalta, Nuoret, Työmenetelmät, Uhri

BACHELOR'S THESIS

Author: Martina Eriksson & Amanda Liinamaa

Degree Programme: Social Services, Vaasa

Specialization: Social work with families

Supervisors: Mona Granholm & Ralf Lillbacka

Title: "What is the chicken and what is the egg..."

- A qualitative study about how professionals can work with youth and young adults that have experienced violence

---

Date	9.11	Number of pages	48	Appendices	1
------	------	-----------------	----	------------	---

Abstract

The purpose of this thesis is to learn about youth and young adults' reactions to violence and how we as professionals can work with those who are exposed to it. The central questions of this thesis is how the professionals recognize different types of violence, how the victims react on violence and about some methods that can be used in the professional work.

The theoretical part of the thesis defines physical, psychological and sexual violence. We also discuss the occurrences of violence, the victims reactions of violence and what the consequences can be. The consequences that we focus on are trauma, PTSD, depression and self-harm. We also look into different methods in working with victims of violence.

The study was performed through qualitative interviews with six professionals who work with victims of violence. The result was that as a professional it is important to know how to define types of violence as well as knowing the reactions of violence. The most important as a professional is to listen and believing in what the victim is telling.

Language: Swedish	Key words: Violence, Youth, Methods, Relationship, Victims, Vulnerability
-------------------	---

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Syfte och problemprecisering	2
3	Definitioner av våld	3
3.1	Fysiskt våld	4
3.2	Psykiskt våld	4
3.3	Sexuellt våld	5
4	Förekomst av våld.....	6
5	Hur känner man igen tecken på att någon är utsatt för våld?.....	10
5.1	Beteendet.....	11
5.2	Psykosomatiska symtom.....	12
5.3	Fysiska tecken på våld.....	12
5.4	Fysiska tecken på sexuellt våld.....	13
6	Våldets normaliseringsprocess.....	13
7	Konsekvenser av våld	14
7.1	Trauma	15
7.2	Posttraumatiskt stressyndrom	16
7.3	Depression	18
7.4	Självskadebeteende	18
8	Arbetsmetoder	19
8.1	Förhållningssätt och bemötande.....	19
8.2	MARAK.....	21
8.3	SIGNS of Safety	22
8.4	Move! – ett program för att ta upp våld i parförhållande	23
8.5	Våldets hus och ett tryggt hem.....	25
8.6	Trappanmodellen.....	26
8.7	Kognitiv beteendeterapi.....	26
9	Undersökningens genomförande.....	27
9.1	Val av metod	27
9.2	Val av respondenter	28
9.3	Sekretess.....	29
9.4	Analysmetod.....	29
10	Resultatredovisning.....	29
10.1	Klienternas problematik	29
10.2	Våldet.....	30
10.3	Våldet sker i hemmet av en känd person.....	32
10.4	Våldet är inget könsbundet fenomen	33

10.5	Följderna av att ha varit utsatt för våld.....	34
10.6	Hur tar klienten kontakt.....	37
10.7	Bemötandet av klienter	37
10.8	Arbetsmetoder	39
10.9	Betydelsen av hjälp	40
11	Kritisk granskning och slutdiskussion	41
	Källförteckning	44
	Bilagor	

1 Inledning

I Finland får polisen tusentals uttryckningar gällande familjevåld varje år men det är endast 10 % av dessa fall som leder till en brottsanmälan. I dessa familjer finns i många fall barn och unga som både upplever och ser våld. Fortfarande är det tabu att prata om våld och svårt att göra en anmälan. Oavsett hurudant våldet är eller var det händer så kan händelsen vara lika traumatisk för de utsatta.

I ACE-studien gjord av Vincent Felitti och Robert Anda har de undersökt hur barndomstrauman påverkar personer som vuxna. Studien genomfördes i USA i slutet av 1990-talet. I studien undersökte de bl.a. hur personerna hade påverkats av att bli utsatta för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld samt hur de hade blivit påverkade av att se någon annan bli utsatt för våld. De ungdomar eller barn som hade upplevt flera sorters svåra situationer hade högre risk för att få problem med övervikt, missbruk, psykisk ohälsa eller våldsanvändning. En annan sak som de också upptäckte var att en traumatisk och stressfylld barndom hade samband med olika fysiska sjukdomar. Under sin undersökning upptäckte de hur viktigt det var för de våldsutsatta att någon frågade om deras upplevelser. (Felitti m.fl. 1998, s. 245-256)

Enligt statistiken upplever unga vuxna oftare fysiskt våld i jämförelse med äldre åldersgrupper (Danielsson & Salmi. 2015, s.1). Under år 2014 uppgav 28 procent av 15-24 åringar att de hade blivit hotade med eller utsatta för våld medan siffrorna i de högre åldersgrupperna varierade mellan 7 och 24 procent. (Danielsson & Salmi. 2015, s.5)

För att förebygga de långtida reaktionerna av våld är det viktigt att professionella som kommer i kontakt med unga vågar fråga och ta itu med våldsproblematik. Detta kräver att man har en grundläggande kunskap om våld, vet hur unga reagerar på våldsutsatthet och hur man skall bemöta dessa klienter. Genom att klienterna i ett tidigt skede får bearbeta de traumatiska upplevelser som de har så kan man förebygga konsekvenserna av dem längre fram i livet.

I vårt arbete tar vi upp både mäns och kvinnors våldsutsatthet. Rapporterna om huruvida män och kvinnor är lika utsatta och utsatta för samma sorters våld går isär. I vissa rapporter kommer det fram att det är kvinnor som använder mera allvarligt fysiskt våld medan det i andra visar att det är männen som gör det. Det kommer också fram att kvinnor berättar mera om att de har blivit utsatta för grovt fysiskt våld då de söker hjälp på akutavdelningar.

(Hamberger & Larsen. 2015, s.704) I andra rapporter kommer det fram att män ofta går runt med fysiska skador och att de inte söker hjälp för dessa. (Sogn & Hjemdal. 2010, s.8)

Vårt lärdomsprov handlar om hur man i det professionella arbetet kan gå tillväga då man möter unga och unga vuxna som har upplevt våld. Vi kommer att beskriva olika former av våld, definiera dessa former och ta upp de vanligaste reaktionerna samt vilka metoder man kan använda sig av i sitt arbete med våldsutsatta. Vi kommer även att intervjua professionella som träffar våldsutsatta människor i sitt arbete.

2 Syfte och problemprecisering

Syftet med detta lärdomsprov är att lära oss om unga och unga vuxnas reaktioner på våld samt hur vi som professionella kan arbeta med de som är våldsutsatta.

Våra frågeställningar är:

- Hur känner professionella igen olika former av våld?
- Hur reagerar offren på våld?
- Vilka arbetsmetoder används i det professionella arbetet?

Vi kommer att koncentrera oss på fysiskt-, psykiskt- och sexuellt våld. Vi kommer inte att gå närmare in på materiellt våld, ekonomiskt våld och hedersrelaterat våld eftersom arbetet då blir för omfattande. Vi vill fördjupa oss i fysiskt-, psykiskt- och sexuellt våld eftersom vi anser att de är de mest synliga och omtalade formerna av våld.

Den åldersgrupp som vi har valt att koncentrera oss på i vårt arbete är unga och unga vuxna i åldern 15-29. Detta är den åldersgrupp som vi anser vara unga och samma definition finns i lagen.

Vi har valt att inte inrikta vårt arbete på något specifikt kön eftersom vi inte anser att våld är ett könsbundet fenomen. År 2014 hade 15,7 % av männen och 18,1 % av kvinnorna upplevt någon form av våld. (Danielsson & Salmi. 2015, s.4) Vi tycker att man många gånger stänger ute männen genom att endast prata om kvinnovåld. I vårt arbete lyfter vi upp våldet som fenomen istället för att koncentrera oss på könet hos den utsatte. I litteraturen kommer det

fram att oavsett vilket kön eller vilken sexuell läggning ett par har så ser våldsprocesserna i ett förhållande liknande ut. (Holmberg & Stjernqvist. 2008, s.18)

3 Definitioner av våld

Världshälsoorganisationen (WHO) definierar våld som:

”att uppsåtligt bruka eller hota att bruka makt eller fysisk styrka mot sin egen person, mot en annan människa, en grupp människor, en gemenskap eller ett samhälle, med följd eller tämligen sannolik följd att någon dör eller att det uppstår kroppsskada, psykisk skada, skador i den känslomässiga utvecklingen eller funktionshinder”

(Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi, & Lozano. 2002, s.5)

Den vanligaste definitionen av våld hos allmänheten är att våld är en fysisk handling som skadar andra. Genom att endast se våld som något fysiskt utelämnar man de andra delarna av våldet. (Lindén & Breife. 2012, s. 30)

Per Isdal är en av Skandinavien mest inflytelserika personer när det kommer till definitioner av våld. Enligt honom är våldet en handling mellan människor där kärnan är makt. Man känner igen våldet genom två element. Det första är att det är målinriktat i den formen att utövaren vill påverka den andra individen. Det andra centrala inom våldet är att orsaka smärta eller kränka en annan person. (Isdal, 2001, s.34,36)

Per Isdal definierar även våld som en handling som skadar, skrämmar, kränker eller smärftar en annan individ. Om man får den andra personen att göra något som går emot dennes vilja eller att avstå från att göra det man själv vill är det också en våldshandling. (Isdal, 2001, s.34; Lindén. & Breife. 2012, s.28)

Nedan kommer vi att definiera de olika formerna av våld som vi har valt att ta upp i vårt arbete.

3.1 Fysiskt våld

Fysiskt våld kan se väldigt olika ut. Till fysiskt våld hör ett stort område som tar upp allt från sparkar, örfilar och slag. Hit hör även att hålla fast någon mot dennes vilja och att ta någons liv. Det gemensamma är att man gör något fysiskt ont mot någon annan. (Isdal. 2001, s. 41; Lindén & Breife. 2012, s. 28; Holmberg & Stjernqvist. 2008, s. 16)

Det går att skilja på hur allvarligt det fysiska våldet är genom att dela in det i måttligt och allvarligt våld. De typer av fysiskt våld där det finns en stor risk för fysiska skador hör till den allvarligare formen av våld. De former av våld som inte medför en stor risk för fysisk skada hör till den måttliga formen av våld. (Isdal, 2001, s. 41-43)

Det fysiska våldet är sällan något som sker oavsiktligt eller som är väldigt kaotiskt, det är tvärtom, mera målinriktat. (Samverkan mot våld; Isdal. 2001, s.43) I relationer där det förekommer fysiskt våld förekommer det också alltid psykiskt våld. (Sollentuna Kvinnojour) Den som är våldsutövare tenderar ofta att sikta angreppen mot mindre synliga delar av kroppen så att utomstående inte skall lägga märke till skadorna. (Samverkan mot våld)

3.2 Psykiskt våld

Det psykiska våldet tar sig i uttryck genom att man kan skrämma, hota eller kränka någon. Att förödmjuka, isolera, eller agera svartsjuk på ett utåtagerande vis eller att ha kontroll över någon annan är också psykiskt våld. Psykiskt våld kan förekomma i relationer där det inte finns fysiskt våld (Sollentuna kvinnojour). Hot är något som förekommer mer i det vardagliga livet än vad man kan tro, t.ex. inom barnuppfostran. Där kan det förekomma hot om att man ska ge barnet en örfil om det inte sköter sig. (Isdal, 2008, s. 47; Lindén & Breife. 2012, s. 28; Holmberg & Stjernqvist. 2008, s. 15- 16)

Då det gäller psykiskt våld i parrelationer kan våldsutövaren använda sig av större eller mindre hot. Dessa kan vara att man ska slå ihjäl personen om han/hon lämnar sin partner eller att man tar livet av sig själv om personen tar sig ur förhållandet. Detta är exempel på direkta hot som kan förekomma i relationen. (Isdal, 2008, s. 47; Lindén & Breife. 2012, s. 28; Holmberg & Stjernqvist. 2008, s. 15- 16)

Om våldsutövaren istället använder sig av indirekta hot vet den andra personen vad som händer om man inte gör det som sägs. Man tar makten genom att ge blickar, använda rösten eller kroppsspråket och på så vis få fram sitt budskap och skrämman den andra. Detta ger våldsutövaren kontroll och makt. Våldet syns inte för omgivning men den ena parten blir ett offer och känner att kontrollen ligger hos den andra parten. (Isdal, 2008, s. 49)

Till det psykiska våldet hör även degraderande och förödmjukande beteende vilket betyder att man försöker förminska och ge den andra personen en lägre ställning. Detta är något som sätter djupa spår i ens självkänsla och som inte syns fysiskt på personen. Man vill med detta sätt skada och orsaka obehagskänsla hos offret. Det uttrycks oftast genom ord eller genom kränkning. Att förödmjuka är också något som hör till psykisk misshandel, man gör den andra personen till åtlöje i ett offentligt sammanhang. Det kan även vara att man tvingar en annan person att göra någon förödmjukande handling som denne inte vill göra men känner sig pressad till. (Isdal, 2008, s. 50)

Kontrollen som kan vara ett psykiskt övertag över den andra personen kan uttryckas på flera sätt. Det kan vara genom att man vill begränsa friheten, hur tiden ska användas, sociala kontakter, vad man får göra och hur man klär sig. Det kan även finnas krav om att informera var man finns och vem man träffar. Det kan börja med att något litet blir kontrollerat men med tiden blir det mer och mer som ska kontrolleras. Till sist kan den våldutsatta endast vara utanför hemmet under t.ex. arbetstid. Det kan vara svårt att urskilja vad som är normal kontroll och överdriven kontroll till en början. Detta gör att det kan ta ganska lång tid innan man själv inser problemet och ännu längre tid innan någon annan reagerar över det. (Isdal, 2008, s. 51; Holmberg & Stjernqvist. 2008, s. 15- 16)

3.3 Sexuellt våld

Sexuellt våld riktas mot en annan persons sexualitet. Våldet kan handla om sexuella trakasserier eller sexuella handlingar mot ens vilja eller att man tvingas avstå från det man själv vill. Sexuellt våld kan bestå av att man genom sexuellt kränkande ord sårar en annan person, att man ständigt tvingas göra det som den andra vill eller av att man våldtas. Sexuellt våld är den mest psykiskt nedbrytande formen av våld som en person kan vara med om. Det berör det mest privata och mest sårbara delen av oss vilket gör att det också skadar vårt psyke. (Isdal, 2008, s. 43-44; Lindén & Breife. 2012, s.29) Till sexuella övergrepp räknas också om

en person visar sitt eget könsorgan eller ber att någon annan skall visa sitt. (Knöfel Magnusson, 2012, s. 19).

Det sexuella våldet innehåller också maktövertag, påtryck, tvång, hot samt smärta. Det kan även tas i uttryck genom att man hotar den andra personen för att få sex. (Isdal, 2008, s. 44)

Sexuella övergrepp brukar ofta utföras av någon man känner, det kan vara en familjemedlem, partner, släkting eller klasskompis. Ibland är det den utsatta som inte har förstått att han/hon har varit med om sexuella övergrepp och därför kan det vara svårt för personen att inse att det är orsaken till att man mår dåligt. (Knöfel Magnusson, 2012, s. 20)

Att bli utsatt för sexuellt övergrepp kan hända vem som helst men om man har blivit utsatt som barn är risken dubbelt så stor att bli utsatt igen när man är vuxen. Man börjar redan i ung ålder tro att våld och kärlek hör ihop. (Lewis Herman, 2007, s. 166) Kvinnor är den grupp som är mest utsatta för sexuellt våld och trakasserier. Även män och barn blir utsatta men inte i samma utsträckning. (Isdal, 2001, s. 44) Av de anmälningar som kommer in är det oftast kvinnor eller flickor som gör anmälan och förövaren är oftast en man. Statistiken visar inte hela sanningen eftersom att de flesta övergrepp inte blir anmälda, vilket betyder att det finns ett stort mörkertal. (FRA- European Union Agency for Fundamental Rights. 2014, s.3)

När man talar med personer som har blivit utsatta för övergrepp så är det bra att prata om skammen och att sätta ord på den. Det är viktigt för att få en början på bearbetningen av vad som har hänt. Genom att prata om skammen blir den synlig och på så vis tappar den sin styrka. (Knöfel Magnusson, 2012, s. 36)

4 Förekomst av våld

Det är väldigt svårt att få en korrekt beskrivande statistik gällande våldsbrotten eftersom det bara är en bråkdel av brotten som kommer till myndigheternas kännedom. (Danielsson & Salmi, 2015, s. 2) Endast en fjärdedel av fallen gällande sexuellt ofredande eller sexuellt våld samt hälften av misshandelsfallen anmäldes enligt Polisbarometern 2014 (Inrikesministeriet, 2015, s. 6). De mest allvarliga formerna av fysiskt våld anmäls oftare och därför kan man få en mera sanningsenlig bild av deras utsträckning. För att få en mera korrekt bild kompletterar man statistiken genom att skicka frågeformulär till allmänheten. De som svarar på frågorna är

anonyma vilket gör att folk berättar mera sanningsenligt om sina upplevelser. (Danielsson & Salmi. 2015, s. 2)

Orsakerna till varför man låter bli att anmäla då man har blivit utsatt för våld är att man tycker att det handlar om en privat sak, att man inte tycker att brottet är tillräckligt allvarligt eller att man inte tror att polisen kan lösa ärendet. Samma orsaker gäller de som inte har anmält sexuellt ofredande eller sexuellt våld. Dessutom tyckte 24 procent av de som svarade på Polisbarometern 2014 att ärendet inte var en polissak. (Inrikesministeriet. 2015, s. 59)

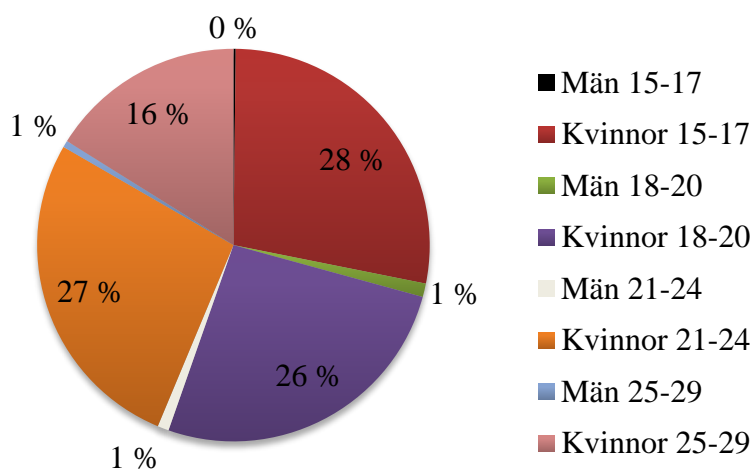
En annan orsak till varför man anmäler eller inte är om man vill att förövaren skall stå till svars för det som har hänt. (Danielsson & Salmi. 2015, s. 2) Det är oftare de yngre brottsoffren som låter bli att anmäla. (Inrikesministeriet. 2015, s. 6) Kvinnor anmäler också oftare än män. (Danielsson & Salmi. 2015, s. 1)

De unga är mest utsatta för våld av alla åldersgrupper. Speciellt de unga männen har en större risk för att bli utsatt för våld i jämförelse med de äldre männen. (Sirén, Aaltonen & Kääriäinen. 2010, s. 20) Enligt statistik från 2014 hade unga i åldern 15-24 upplevt fysiskt våld nästan dubbelt mera än de i åldersgruppen 35-54. De unga upplever oftast våld på offentliga platser eller i sitt egna hem. (Danielsson & Salmi, 2015, s. 4,8)

Det har kommit fram att både män och kvinnor är ungefär lika utsatta för våld men våldet ser olika ut. (Nationellt centrum för kvinnofrid. 2014, s. 67) Forskning visar att män tenderar att vara med om mer fysiskt våld i barndomen och som vuxna. Kvinnor blir mer utsatta för sexuellt och psykiskt våld. (Nationellt centrum för kvinnofrid. 2014, s. 68)

I diagrammen på de följande sidorna ser man fördelningen på brottsanmälningar bland män och kvinnor i åldersgrupperna 15-29. Dessa är de åldersgrupper som vi är intresserade av. Vi har valt att lyfta upp denna statistik då varenda figur beskriver en form av våld som vi tar upp i arbetet. Genom figurerna bildas en uppfattning om anmälningarna som rör dessa brott. I första figuren ges det en bild av det sexuella våldet. I följande figur beskrivs det psykiska våldet och i den sista figuren kommer det fysiska våldet fram.

Anmällda våldtäktsbrott år 2015

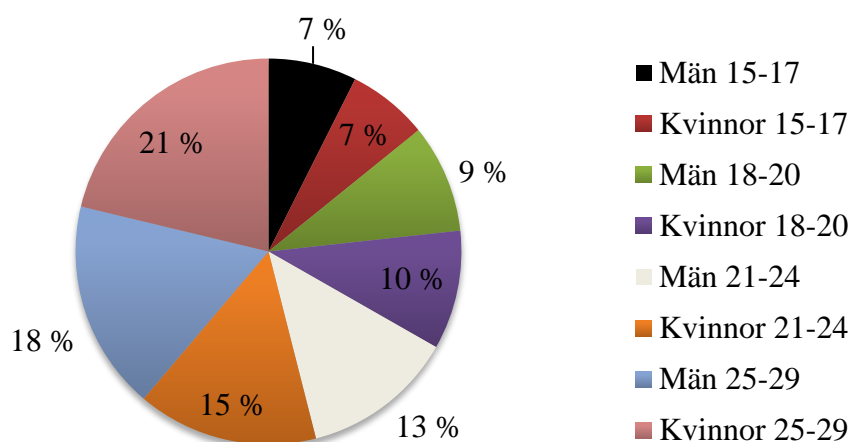

Tabell 1. Anmällda våldtäktsbrott år 2015 (Statistikcentralen, 2015)

Enligt statistiken ser man att det är kvinnor i åldersgrupperna 15-17 (28 %), 18-20 (26 %) och 21-24 (27 %) som är de mest utsatta för våldtäktsbrott. I åldersgruppen 25-29 (16 %) börjar anmälningarna minska, något som fortsätter i de äldre åldersgrupperna. Trots att det är en mycket högre andel kvinnor som anmäler våldtäktsbrott så finns det ändå ett fåtal män som blir utsatta och anmäler. Eftersom det i teorin framkommer att det finns ett stort mörkertal bland de utsatta som inte anmäler brott kan man anta att antalet utsatta egentligen är många fler både bland män och kvinnor.

Om man ser på anmälningarna om sexuellt utnyttjande av barn ser man också att både flickor och pojkar blir utsatta och anmäler detta. Anmälningarna gällande sexuellt utnyttjande av barn är gjorda av 226 flickor och 14 pojkar i åldern 15-17. (Statistikcentralen. 2015)

Anmälda olaga hot år 2015

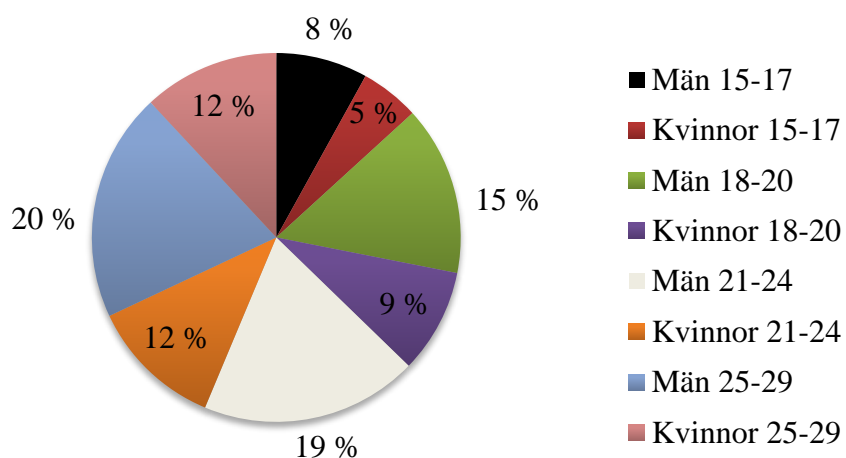

Tabell 2. Anmälda olaga hot år 2015 (Statistikcentralen. 2015)

Gällande anmälningarna om olaga hot är könsfördelningen relativt jämn. För båda könen ökar anmälningarna med åldern men kvinnor är mera representerade efter 30 års ålder. (Statistikcentralen. 2015)

Enligt strafflagen definieras olaga hot där någon med hjälp av vapen eller på annat sätt hotar en annan person så att den hotade fruktar för sin egen eller någon annans säkerhet eller egendom. Detta är något som kan ses som psykiskt våld. (Strafflag 39/1889, 7§)

Anmälda misshandelsbrott år 2015

Tabell 3. Anmälda misshandelsbrott år 2015 (Statistikcentralen. 2015)

Gällande misshandelsbrott så är männen mera representerade i statistiken. För båda könen ökar utsattheten för misshandelsbrott upp till 30 års ålder. Även i statistiken kring brott mot liv är männen mera representerade än kvinnor. (Statistikcentralen. 2015)

Då det gäller anmälningar om frihetsberövande är kvinnor aningen mera representerade i statistiken. För båda könen sjunker antalet anmälningar efter 25 års ålder men för kvinnorna hålls antalet anmälningar på ungefär samma antal efter 30 års ålder medan männens del fortsätter sjunka. (Statistikcentralen. 2015)

5 Hur känner man igen tecken på att någon är utsatt för våld?

I detta kapitel kommer vi att ta upp vilka reaktioner man kan se hos en person som är eller som har varit utsatt för våld. Som professionell är det viktigt att veta hur våldsutsatta kan reagera för att lättare kunna ta upp problemet till diskussion.

Det har varit mycket diskussioner ifall mäns reaktioner på våld är likadana som kvinnors. Man har kommit fram till att den utsatthet som män upplever på många sätt liknar det som kvinnor berättar om men det finns vissa skillnader. Man har genom undersökningar kommit fram till att män i allmänhet upplever mindre rädsla och får mindre allvarliga fysiska och psykiska skador. Trots detta så rapporterar männen om allvarliga skador som en följd av våld. De har också beskrivit det psykiska våldet som värre än det fysiska. (Lindén & Breife. 2012, s. 57)

Även fast man har kommit fram till att det finns könsskillnader gällande reaktionerna på våld så är dessa inte en allmän sanning. Enligt statistiken är kvinnor mera rädda för sin partner än vad män är. Trots detta så finns det kvinnor som inte är rädda och män som är rädda. (Hamberger & Larsen. 2015, s.713)

Enligt den norska rapporten ”Vold mot menn i nære relasjoner” (Sogn. & Hjemdal. 2010) så är deras uppfattning att män som är utsatta för våld i nära relationer i många fall drabbas av samma konsekvenser som kvinnor. Att vara utsatt för våld är tabulagt oavsett kön. De tror också att män har svårare att berätta om de konsekvenser de upplever och att söka hjälp för dem. (Sogn & Hjemdal. 2010, s.8)

Med detta i åtanke har vi valt att tolka de reaktioner och konsekvenser som vi tar upp som något både män och kvinnor kan uppleva.

5.1 Beteendet

Då man misstänker att någon är utsatt för våld i ett parförhållande kan man se tecken på detta genom att den våldsutsattas beteende och personlighet förändras. Personen kan prata nedvärderande om sig själv och uppvisa tecken på ett dåligt självförtroende. Den våldsutsatta kan också vara orolig, ängslig eller osäker. Man kan se tecken på att personen blir kontrollerad av sin partner genom att partnern ofta hör av sig, vill veta vad personen gör eller genom att partnern ofta är med då man träffas. Den våldsutsatta kan ha konstiga tankar och funderingar över vad som är okej eller har ologiska förklaringar. Personen kan också antyda att något är fel eller berätta om någon annan som är utsatt för våld. En person som har varit utsatt för våld kan även reagera kraftigt på beröring, lukter eller ljud. (Grände, Lundberg & Eriksson, 2009, s. 49; Knöfel Magnusson, 2012, s. 57)

Då det gäller unga personer kan den unga plötsligt ändra beteende och bli nedstämd, orolig, ängslig, rädd eller aggressiv. Dessa beteenden är inte specifika för unga som är utsatta för våld utan kan också vara tecken på t.ex. psykisk ohälsa. (Stiftelsen allmänna barnhuset; Paavilainen & Flinck. 2008, s. 3; Socialstyrelsen, 2016, s. 18) Andra känslor som också kan uppvisas är ilska, fientlighet, skuldbeläggande, skam och ångest. Den unge kan drabbas av sömnsvårigheter, koncentrationssvårigheter, oro, rastlöshet och irritabilitet och i vissa fall leder detta till att den unge drabbas av ätstörningar, posttraumatiskt stressyndrom eller dissociation. (Stockholm stad. 2014, s. 20; Grände, Lundberg & Eriksson, 2009, s. 49) Den våldsutsatta kan även ändra sitt beteende genom att endera bli mer tillbakadragen eller utåtagerande. Man kan också ha ett undvikande beteende mot t.ex. platser eller personer. (Socialstyrelsen, 2016, s. 18)

Den unga kan också använda sig av våld mot andra personer, utveckla ett självskadebeteende eller missbruka alkohol eller droger som följd av våldet. (Stiftelsen allmänna barnhuset; Paavilainen & Flinck. 2008, s. 3; Socialstyrelsen, 2016, s. 17-18)

5.2 Psykosomatiska symtom

Man kan också märka att den våldsutsatta har olika psykosomatiska symtom som kan vara tecken på att han eller hon har blivit utsatt för våld. Dessa kan vara att personen ofta har huvudvärk, ont i magen, muskelspänningar eller diffus värk i kroppen. (Stiftelsen allmänna barnhuset; Paavilainen & Flinck. 2008, s. 3; Grände, Lundberg & Eriksson, 2009, s. 49; Knöfel Magnusson, 2012, s. 57)

Bland de personer som har varit utsatta för våld har det visat sig vara dubbelt så vanligt att ha mag- och tarmproblem i jämförelse med de som inte har upplevt våld. Detta gäller både män och kvinnor. Även kronisk smärta är något som man har märkt att är förekommande bland våldsutsatta. Dessa kan t.ex. vara smärta i underlivet eller kronisk muskelsmärta. (Nationellt centrum för kvinnofrid. 2014, s.73)

I samband med de psykosomatiska symtomen är det vanligt att man söker hjälp hos sjukvården för olika symtom som det inte hittas någon direkt förklaring på eftersom den våldsutsatta oftast inte berättar att den är utsatt för våld. (Grände, Lundberg & Eriksson. 2009, s. 49-51)

5.3 Fysiska tecken på våld

Fysiska tecken på att någon har blivit utsatt för våld kan vara blåmärken, hudskador, sårskador, brännskador, bitmärken och skador på tänder och i munnen. Många av dessa kan uppkomma naturligt men man skall vara uppmärksam på var skadorna uppstår och hur de ser ut. Ett blåmärke som uppkommer naturligt brukar vara runt eller ovalt och bildar inget mönster fastän det finns flera stycken på samma område. Blåmärken som uppstår av tillhyggen eller av händer brukar bilda mönster som påminner om det som har blivit använt under våldet. Man skall vara uppmärksam om blåmärken uppstår på ställen som vanligtvis är välskyddade, t.ex. på buken eller insidan av låren. Om man ser flera blåmärken som har uppkommit på olika tidpunkter kan det vara ett tecken på våld. Om andra skador har uppkommit på samma gång kan det också vara ett tecken. (Stiftelsen allmänna barnhuset; Paavilainen & Flinck. 2008, s. 3; Socialstyrelsen. 2014, s. 21)

Man kan också märka att den ungas vikt ökar eller minskar. Andra fysiska tecken kan vara att man ser skador som den unga själv har orsakat, t.ex. rivmärken eller skärsår. I vissa fall leder

illamåendet till att den unga försöker ta sitt liv. (Stiftelsen allmänna barnhuset; Paavilainen & Flinck. 2008, s. 3)

5.4 Fysiska tecken på sexuellt våld

Tecken på att man blir utsatt för sexuellt våld kan vara att man har återkommande smärtor i halsen och svalget. Detta uppkommer genom upprepade orala övergrepp. Man kan också se rodnader, blåmärken och blödningar i gommen och svalget. Den utsatta kan också ha skador i underlivet eller i ändtarmsöppningen. Ibland kan det också uppkomma blåmärken på skinkor och på låren som har uppstått av ett hårt grepp. Det kan även uppstå infektioner i underlivet som följd av ett övergrepp men dessa kan också uppstå av naturliga orsaker. En graviditet kan också vara tecken på övergrepp, speciellt om det gäller unga personer. (Stiftelsen allmänna barnhuset; Region Halland. 2015, s.39)

6 Våldets normaliseringsprocess

De flesta som blir utsatta för våld i en parrelation går genom en process under vilken våldet normaliseras för de båda i förhållandet. Eva Lundgren utvecklade år 2004 en modell som kallas normaliseringsprocessen för att beskriva det som sker. (Grände, Lundberg & Eriksson. 2009, s. 22) Som professionell är det bra att förstå den normaliseringsprocess som den våldsdrabbade går genom för att klara av sin verklighet. En stor del i processen är att den drabbades gränser förändras, att personen ändrar åsikt över vad som är accepterat och att personens eget livsutrymme minskar och istället blir dominerat av partnern. Detta kan man tydligt se då det gäller våldet och den drabbades syn på det. I början är våldet något som är oacceptabelt men med tiden kan det bli ett bevis på kärlek ur den drabbades ögon. Många gånger kan processen börja med svartsjuka, något som kan anses vara romantiskt i början innan det har utvecklats till ett mera kontrollerat beteende. (Lundgren. 2012, s.27-29; Grände, Lundberg & Eriksson. 2009, s. 22.)

Då våldet har blivit mera systematiskt är det vanligt att misshandlaren isolerar sin partner från den övriga världen. Isoleringen kan redan ha börjat innan våldet kommer i bilden, men eftersom det anses vara normalt att endast umgås med sin partner i början av förhållandet, är

det inte något som man alla gånger reagerar på. Isoleringen gör att misshandlaren blir referensram för det som händer. Detta gör att gränsen mellan gott och ont försvinner. Eftersom den våldsutsatta inte vill förlora all sin självrespekt undviker den drabbade att låta någon gå in relationen och våldet på djupet. (Lundgren. 2012, s. 31-33; Grände, Lundberg & Eriksson. 2009, s. 23-24)

En viktig del i normaliseringsprocessen är att den våldsutsatta utvecklar ett känslomässigt beroende till sin partner. Detta sker genom att partnern även visar ömhet och kärlek. De goda sidorna som partnern visar blir också extra starka eftersom personen vill tro att detta är partnerns sanna personlighet. Genom att växla mellan ömhet och våld suddas gränserna mellan dessa ut. Våldet blir ett tecken på kärlek. Detta gör att våldet kan bli ännu grövre då våldsutövaren kan trösta sitt offer med kärlek efter att en våldssituation är över. Efter att det fysiska våldet har pågått en tid kan partnern istället börja lägga skulden över våldet på den våldsutsatta. (Lundgren. 2012, s. 34-36; Grände, Lundberg & Eriksson. 2009, s. 24-25)

Ett annat steg i normaliseringsprocessen är internalisering av våldet, den misshandlade tar över synsättet som våldsutövaren har på sitt offer. Den våldsutsatta försöker granska sig själv med sin partners ögon och förändra det som förklarar partnerns motiv för våldet. Offret har utvecklat en förståelse för sin partner. (Lundgren. 2012, s. 37; Grände, Lundberg & Eriksson. 2009, s 25)

7 Konsekvenser av våld

WHO:s våldsdefinition har lett till att forskare och praktiker har fått upp ögonen för hur brett våldets konsekvenser är. Fastän resultatet av våldet inte alltid är synliga skador eller död så går inte våldet obemärkt förbi. Våldets konsekvenser påverkar och finns med under en lång tid efter att det har skett och blir en börda för individen, familjen, samhället samt hälso- och sjukvården. (Nationellt centrum för kvinnofrid. 2014, s. 9-10)

I detta kapitel har vi tagit upp några av de vanligaste konsekvenserna som syns hos personer som är utsatta för våld. De som vi har valt att gå in på är trauma, PTSD, depression och självskadebeteende.

7.1 Trauma

Efter att en person har varit med om en traumatisk händelse så kan det leda till en existentiell kris och de mest grundläggande relationerna i ens liv ifrågasätts. Bilden av sig själv och de relationer man har byggt upp rasar. Det som har varit tryggt och säkert förstörs. Personen förlorar förtroendet till andra, sin självkänsla och meningen med livet. (Lewis Herman, 2007, s. 80)

Efter en traumatiserande händelse så kan reaktionerna ta sig i uttryck på flera olika sätt. Reaktionerna kan vara svårigheter med att kontrollera sina känslor som kan uttryckas genom irritation, plötslig och orimlig ilska eller utbrott. Vid återkommande trauma kan det leda till olika självskadebeteenden, onödiga risktaganden och olika former av missbruk. Offret som har blivit utsatt för något traumatiserande tappar också lätt förtroendet till rättvisa och förlorar förmågan att tänka att framtiden ska föra något positivt med sig. (Nettiturvakoti; Persson, 2007, s. 61)

Koncentrationsförmågan är också något som försämras hos de som har något traumatiskt som de bär på. Hos vuxna kan detta märkas genom en sämre arbetsförmåga medan det hos barn kan märkas en sämre koncentration i skolan. Många lägger också skulden av vad som har hänt på sig själv vilket gör att de inte vill prata om det som har inträffat. (Nettiturvakoti)

Individer med traumaupplevelse bakom sig har en ständig känsla av oro att något ska hända igen. För de som är kroniskt traumatiserade betyder detta att skräckupplevelsen återupprepar sig vilket gör dem nervösa, väldigt vaksamma och oroliga. Oron är ständigt närvarande och personen kan förknippa ljud med upplevelser från våldet. Man kan reagera kraftigt på att en dörr smälls fast, att det åskar utomhus eller att man hör sirenjud. Detta kan framkalla en panikkänsla hos personen. Det finns en ständig oro att något hemskt skall hända och även nattsömnen rubbas på grund av mardrömmar. (Lewis Herman, 2007, s. 130)

För att skydda sig själv används omedvetet olika försvarsmekanismer eftersom att kroppen normalt sätt brukar vara beredd på att fly undan fara eller försvara sig. Vid en traumatisk händelse gör en känsla av maktlöshet att kroppens normala reaktion slutar att fungera. (Knöfel Magnusson, 2012, s. 58)

Isolering är en vanlig reaktion vid trauma vilket betyder att personen börjar skilja på känslor och det traumatiska som har hänt. Man kan komma ihåg vissa detaljer men skapar ändå

distans från händelsen, som om det hänt någon annan. Känslorna hindras genom att vardagen fortsätter precis som förut. (Knöfel Magnusson, 2012, s. 58)

Förträngning är också något som ens psyke kan använda som försvarsmekanism. Hjärnan förtränger vad som hände innan, under och efter händelsen. Personen kan komma ihåg små minnesbilder från vad som hänt eller så minns han/hon inget alls. I ett senare skede kan minnen från händelsen komma tillbaks. (Knöfel Magnusson, 2012, s. 59)

Identifikation sker ofta då våldet sker i en relation där den ena förgriper sig sexuellt på den andra. Maktlösheten är stor eftersom våldsutövaren kan vara en person som man älskar och det gör att allt blir svårt att ta in och förstå. Man söker orsaker till varför våldet sker och använder det som en ursäkt för handlingen. (Knöfel Magnusson, 2012, s. 59)

En annan överlevnadsmekanism vid trauma kan vara *dissociation*, vilket betyder att den våldsutsatta skyddar sig själv genom att försvinna in i en fantasivärld, dagdrömmar eller gör något annat som inte har en koppling till nuvarande situation. Vid en svårare situation skapar dissociationen en personlighetsförändring och man minns inte vad som har hänt under en viss period. På detta sätt kan en traumatisk händelse hållas på avstånd. Under dissociationen kan personen uppleva minnesluckor, föras in i ett transtillstånd, ha identitetsförvirring eller inte veta om tid eller rum. Personen kan upplevas som om hon/han försvinner ur medvetande. Det är en störning av bl.a. perceptionens funktioner, det vill säga den delen av hjärnan som tolkar information från sinnen och händelser. Dissociation används för att förklara vad som händer rent psykologiskt med en person som utsätts för mycket svår stress. Dissociation blir kroppens reaktion och skydd mot smärta. (Knöfel Magnusson, 2012, s. 92)

7.2 Posttraumatiskt stressyndrom

Posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) är en psykisk stress som är en följd av att ha blivit utsatt för något extremt. Efter att ha varit med om en väldigt traumatisk upplevelse som inte har blivit bearbetad kan man drabbas av ett kroniskt stresstillstånd, så kallat posttraumatiskt stressyndrom. Den utsatte har svårt att få kontroll över sitt liv och lider av sömnsvärigheter, mardrömmar, panikattacker, ångest och depression. Genom att kroppen hela tiden är på spänn blir det utmattande och leder till vidare svårigheter såsom lättirritation, svårigheter med att koncentrera sig, energilöshet, beslutsångest samt en oro och känsla av att något ska hända

med nära anhöriga eller med personen själv. Alla som har upplevt ett trauma utvecklar inte PTSD. (Knöfel Magnusson, 2012, s. 104; Ottoson & D'elia. 2008, s. 136-138)

En vanlig reaktion på posttraumatiskt stressyndrom är tillbakablickar till den traumatiska upplevelsen. Det kan vara en speciell lukt, ett ställe eller en situation som gör personen lättretlig, lättskrämd eller ger en känsla av otrygghet. Efter att ha blivit utsatt för våld kan tilliten till andra människor saknas. (Ottoson & D'elia. 2008, s. 136-139; Persson. 2007, s. 31)

De traumatiska upplevelserna kan återupplevas i både sovande och vaket tillstånd. Återupplevelserna kan komma både spontant utan något speciellt som framkallar traumat eller genom något som påminner om upplevelsen. (Persson. 2007, s.31; Ottoson & D'elia. 2008, s. 137)

Risken för att drabbas av posttraumatiskt stressyndrom varierar men är som högst när det gäller misshandel eller våldtäkt. PTSD kan också vara en reaktion efter en naturkatastrof eller olycka men antalet drabbade är inte lika många. Det är förmodligen på grund av att samhället kommer med stödåtgärder såsom stödgrupper till de drabbade så att de kan bearbeta det skedda. (Ottoson & D'elia 2008, s. 139)

Forskning har visat att de som blivit utsatta för sexuellt våld har en ökad risk för att det påverkar den fysiska hälsan negativt över en längre tid. Detta tror forskare att beror på PTSD, eftersom att det påverkar människans stresshormon som i sin tur påverkar hjärnan. Detta kan leda till exempelvis kognitiva problem såsom minnessvårigheter och inlärningssvårigheter. På grund av att stresshormonbalansen rubbas vid PTSD kan det leda till flera olika sjukdomar som även kan bli kroniska sjukdomar och infektioner. Dessa kan exempelvis vara kroniska buksmärter, kronisk smärta i underlivet samt fibromyalgi. (Nationellt centrum för kvinnofrid)

Symtomen på fibromyalgi är ofta sömnsvårigheter, värk i leder, överkänslighet för beröring, huvudvärk och kognitiva problem. Det förekommer också domningar, sveda samt stickningar i kroppen men undersökningar visar ändå inte någon nervskada. (Fibromyalgi förbundet)

7.3 Depression

Depression och PTSD finns ofta parallellt och har även liknande symtom. Posttraumatiskt stressyndrom leder också för många till depression. Depression kan märkas genom försvagad eller bristande självkänsla eller självförtroende, nedstämdhet, trötthet, tydlig viktökning eller -minskning, psykomotorisk oro eller hämning. Personen kan även ha självmordstankar, försöka ta sitt liv eller sakna livslust. Koncentrationsförmågan är också väldigt låg när man är deprimerad. (Kannas, Eskola, Räsänen & Mustajoki. 2007, s.65)

Orsaker till en depression kan exempelvis vara något traumatiskt eller något stressgivande. Det kan smyga sig på utan att man själv lägger märke till det. Vid allvarigare depression kan människans motståndskraft försvagas och göra en mera mottaglig för sjukdomar. (Kannas, Eskola, Räsänen & Mustajoki. 2007, s.65)

7.4 Självskadebeteende

Det finns fler orsaker till ett självskadebeteende, man känner en stor ångest och vill få ut den på något sätt. Det finns ett samband mellan alkoholmissbruk och självskadebeteende. Båda lättar på ångestkänslorna för tillfället men sen mår man sämre igen vilket leder till mera självskadebeteende. Det kan tas i uttryck genom att skära sig själv men det finns också andra sorters självskadebeteenden, exempelvis sexuellt självskadebeteende.(BRIS)

Vid sexuella självskadebeteenden finns det ofta ett sexuellt övergrepp i bakgrunden. Självskadebeteendet används för att dämpa sin ångest och skam genom att straffa sig själv. En annan orsak till beteendet kan vara att personen anser sig vara värdelös och därför låter vem som helst göra vad som helst med honom/henne. Genom att återuppleva en traumatisk händelse försöker människans psyke att förstå den och på så vis göra sig fri. Detta blir en ond cirkel som blir värre av skammen som uppstår. Personen vill känna sig tillräcklig och omtyckt. (Decibel)

Det har i undersökningar visat sig att det är vanligare bland de som har blivit utsatta för sexuellt våld att visa tecken på självskadebeteende. Detta syns både bland män och kvinnor. (Nationellt centrum för kvinnofrid. 2014, s. 78)

8 Arbetsmetoder

I detta kapitel behandlas den professionellas egna beredskap för att bemöta våldet och vad som är viktigt att tänka på vid möten med våldsutsatta. Vi kommer också att presentera några av de arbetsmetoder som finns för att arbeta med de som har upplevt våld.

8.1 Förhållningssätt och bemötande

När man talar med en person som har blivit utsatt för våld behöver man vara lyhörd, visa respekt och ha förståelse eftersom att det kan vara svårt för personen att våga berätta. Det är också viktigt att man kan diskutera i en trygg miljö. Klienten behöver få ett förtroende till den professionella, därför är det bra att kunna erbjuda flera tillfällen att berätta. Personen kan tycka att det är svårt att berätta allt på en gång. (Socialstyrelsen. 2014, s. 34)

Det finns ofta en rädsla av att inte bli trodd av den professionella och den utsatta kan ändra sig och förneka vad som har blivit sagt. Det kan även vara så att kontakten med myndigheter och professionella känns förnedrande och hotfull för den utsatta. Vid dessa situationer är det viktigt att tänka på hur man bemöter personen. (Brottsförebyggande rådet; Grände, Lundberg & Eriksson. 2009, s.63-64)

Det kan vara till stor hjälp för klienten att kartlägga situationen eftersom våldet kan ha upprepats under en lång tid. När det gäller upprepat våld kan det leda till att klienten tror att det är en fullkomligt normal situation att bli förödmjukad. Därför kan det vara bra att man som professionell ställer ett par frågor kring vad som har hänt och hur det kan se ut vid en våldshändelse. Som professionell är det även viktigt att poängtera att våldet som inträffar är fel och att det inte är offret som är ansvarigt för det. Den ansvariga är den som utövar våldet. I ett professionellt arbete ska man även komma ihåg att man inte ska göra beslut åt klienten men man kan påvisa vilka möjligheter av hjälp och stöd som finns. (Malmö stad. 2013, s. 17)

Den utsatta kan även behöva hjälp med att hitta olika stödinsatser. Klienten kanske inte vet vart den skall söka sig eller vill ha stöd i att göra en brottsanmälan. (Socialstyrelsen. 2009, s. 9)

I diskussion med våldsutsatta är det viktigt att fråga tydliga och konkreta frågor. Dessa kan exempelvis vara:

- Är du trygg där du bor?
- Har du någonsin blivit sparkad, slagen eller skrämmd?
- Är du rädd för någon?

Det är viktigt att man som professionell också kommer ihåg att man har anmälningsskyldighet enligt barnskyddslagen ifall man får veta att barn tar skada av situationen. Samtidigt ska man också berätta detta till klienten så att han/hon vet om att man har anmälningsskyldighet. (Barnskyddslagen 417/2007, §25)

På institutet för hälsa och välfärd (THL) har man tagit fram flera blanketter som kan användas som arbetsverktyg för professionella som möter våldsutsatta. Blanketterna skall man fylla i tillsammans med klienten och de kan fungera som ett stöd i diskussionen och kartläggningen över våldet. Det finns även en minneslista för den professionella med bra saker att tänka på vid samtalet med en som man tror är utsatt för våld. (THL)

THL har även tagit fram blanketter som används för att screena och kartlägga närståendevåld. Genom att man har som vana att fråga om våldsutsatthet finns det en större chans att en som är utsatt berättar om det. Det finns även anvisningar över vilken vård man skall ge till offer som har blivit utsatta för sexuellt våld om de kommer till en akutavdelning. I blanketterna finns också bilder som kan användas tillsammans med offret för att fylla i var de har blivit fysiskt skadade eller berörda. (THL)

För att kunna upptäcka våld krävs det att de som arbetar med människor har en grundläggande kunskap om våld och att de vet vilka tecken man skall vara uppmärksam på. Det är också viktigt att personalen har en mental beredskap för att klara av att bemöta de som är utsatta för våld. Personalen behöver också få stöd och handledning och ha möjlighet till avlastning. (Grände, Lundberg & Eriksson. 2009, s. 41-42) Eftersom man många gånger arbetar med den egna personligheten som verktyg är det viktigt att man känner sig själv och vet hur man själv kan reagera på det man får berättat för sig. Man skall känna till sina egna styrkor och svagheter. (Svedin & Banck. 2002, s. 282)

8.2 MARAK

Marak är en arbetsmetod som man använder för att hjälpa de som är utsatta för våld i sitt förhållande eller som lever med hot om våld av sin nuvarande eller före detta partner. Målet är att våldet eller hotet om våld skall upphöra och att offret skall få den hjälp som behövs för att bearbeta upplevelserna. Det räcker med att offret berättar om sina upplevelser till en myndighet eftersom det är deras uppgift att koordinera servicen som behövs. Marak är ett mångprofessionellt samarbete mellan olika myndigheter och professionella arbetsgrupper som kommer i kontakt med offer för våld. I gruppen arbetar man med att koordinera tjänster och göra upp säkerhetsplaner för våldsoffer. (THL)

Arbetet börjar med att offret anmäler upplevelser eller hot om våld till en professionell eller en myndighet. Efter det håller man en konfidentiell diskussion där man kartlägger offrets upplevelser av våld. I samband med samtalet fyller man i en riskbedömningsblankett som visar hur stor risk det är att han eller hon blir offer för grovt våld eller att våldet kommer upprepas. Om resultatet visar att offret har en stor risk rekommenderar man att deras fall skall tas upp i Marak-gruppen. Med offrets medgivande gör man upp en säkerhetsplan. I den tar man upp den hjälp offret behöver, önskemål och egna resurser. Exempel på åtgärder är att man hjälper med ekonomiska frågor, gör polisanmälan om våldet och ordnar boende på skyddshem för offret samt eventuella barn. Offret tilldelas också en stödperson som skall hjälpa till vid praktiska frågor, stöda offret och fungera som en mellanhand mellan offret och arbetsgruppen. (THL)

För de professionella har det varit positivt att arbeta i mångprofessionella grupper eftersom de får se hur man kan arbeta och hjälpa offren ur flera olika synvinklar. Arbetsmängden har också minskat då man inte behöver göra samma arbete på flera olika platser och då kommunikationen löper bättre. (THL)

Arbetet med Marak består av två delar. I den första strävar man till att hjälpa offret och fylla i riskbedömningsblanketten. I den andra delen försöker man att genom ett mångprofessionellt arbete skapa en tryggare miljö och utföra de insatser som behövs i situationen för att förhindra att den upprepas. (Piispa, Tuominen & Ewalds. 2012, s. 5)

Man har tre olika mål med riskbedömningen. Det första målet är att man vill förbättra de tjänster som erbjuds till de som är utsatta för våld. Det andra målet är att förhindra att våldet upprepas. Detta sparar på t.ex. polisens resurser. Det tredje målet är att de som arbetar med

våld i förhållanden skall ha mera information om faktorer som kan påverka situationen. (Piispa, Tuominen & Ewalds. 2012, s. 7)

Man har valt att koncentrera sig på de som löper hög risk för allvarligt fysiskt våld eftersom man har sett att de offer som dör till följd av relationsvåld ofta har varit utsatta länge och upprepade gånger för våld. I genomsnitt dör 23 personer per år som följd av våld. Polisen får i medeltal kännedom om 2400 fall av relationsvåld per år och man uppskattar att 10-20 % av dem löper risk för mycket allvarligt fysiskt våld. Man tror att man kan förhindra det dödliga våldet genom att ingripa i ett tidigt skede. 10 % av alla kvinnor som har upplevt våld i ett parförhållande har varit utsatta för upprepat våld under långa perioder. Ofta har de upplevt både fysiskt och psykiskt våld. (Piispa, Tuominen & Ewalds. 2012, s. 7-8)

Genom att ha ett mångprofessionellt samarbete kan man se offrets situation ur ett helhetsperspektiv och sätta in alla hjälpinsatser som behövs på en gång. Genom ett fungerande samarbete kan man minska kostnaderna och dela sina kunskaper med de andra arbetarna. (Piispa, Tuominen & Ewalds. 2012, s. 10)

Sedan arbetet med Marak har inletts har man kunnat se en minskning av upprepat våld i parrelationen hos de som har medverkat. I drygt 70 % av fallen kunde man bryta cirkeln med upprepat våld. Offrens egna upplevelser stödde också dessa resultat. (Piispa & Lappinen. 2014, s. 4)

8.3 SIGNS of Safety

Signs of Safety är ett förhållningssätt, en lösningsfokuserad samtalsmetod och en riskbedömningsmodell som är riktad till utsatta barn och ungdomar samt deras familjer. Metoden utvecklades i Australien på 1990-talet av Andrew Turnell och Steve Edwards. Metoden är inte standardiserad utan frågorna och innehållet styrs enligt den problematik som finns i familjen. Den professionella skall sträva efter att samarbeta med alla personer i ungdomens närhet. Genom att samarbeta med de som finns nära ungdomen fås mera detaljerad information som behövs för att kunna göra risk- och skyddsbedömningar. Tabun som kan finnas kring familjens problematik bryts genom att göra dem engagerade. Om barnets eller ungdomens egna nätverk stärks finns förutsättningarna för en god grund för tiden efter kontakten med de professionella. Genom att de professionella kritiskt granskar

situationen och det egna arbetet undviker de att bli förblindade av situationen och minskar risken för misstag. (Stockholms Stad. 2014, s. 4, 9-11)

Genom Signs of Safety vill man också arbeta för att öka förståelsen mellan barnen, ungdomarna, familjen och de professionella. Genom att förklara så tydligt och konkret som möjligt skapas ett större förtroende mellan alla parter. Den professionella skall definiera och stärka ungdomens styrkor och resurser. (Stockholms Stad. 2014, s. 10-11)

Inom Signs of Safety har det tagits fram pedagogiska verktyg och frågeverktyg som skall hjälpa personalen i sitt arbete. Det har även utvecklats 12 principer som skall hjälpa den professionella att samarbeta med sina klienter. (Stockholms Stad. 2014, s. 12)

I Signs of Safety används samtalsmetoden EARS som är lösningsfokuserad och styrkebaserad där man ser på personen som expert på sina egna problem. Genom att följa vissa steg i metoden så försöker den professionella att engagera personen att själv reflektera och sätta ord på sina tankar och känslor. Klientens intresse hålls kvar genom att den professionella frågar, lyssnar och ställer följdfrågor. (Stockholms Stad. 2014, s. 33) För att få en bättre bild av personernas egna upplevelser används ofta skalfrågor, t.ex. skalan 1-10. (Stockholms Stad. 2014, s. 39-40)

Mappning är ett pedagogiskt verktyg som används inom Signs of Safety. Verktöget används för att sortera den information som kommer fram genom samtalen. Mappningen har olika teman som skall göra det lättare att kategorisera informationen. Informationen skrivs ner under hela utredningen och andra verktyg såsom en white board eller blädderblock kan användas för att göra informationen synlig och begriplig för alla inblandade. Detta gynnar samarbetet mellan de olika parterna då det blir synligt vad som skrivs ner och alla får vara delaktiga i dokumenteringen. (Stockholms Stad, 2014. Sidan 42-43) Genom de olika teman som finns kan man kortfattat och strukturerat se vilka problem som finns. (Stockholms Stad. 2014, s. 45)

8.4 Move! – ett program för att ta upp våld i parförhållande

Move! är ett program som ursprungligen har riktat sig till personer i fängelse men som numera även används i arbetet med de som har upplevt våld. I förordet till handboken för Move! skriver författarna Riittinen, Liimatta och Romo (2013) att programmet går att

använda både med den som har upplevt våld, den som har använt våld eller i förhållanden där det har förekommit våld.

Move! rekommenderas till de som är över 20 år och går att använda med både kvinnor och män. Den som deltar i programmet skall vara nykter, kunna slutföra programmet, vara samarbetsvillig och vara i sådan hälsa att personen orkar ta itu med problemen. (Riittinen, Liimatta & Romo. 2013, s. 13-14)

Move! är ett arbetssätt som skall ha en låg tröskel för klienten att delta i. Det skall vara lätt för klienten att börja med programmet, att fortsätta med det, samt ge klienten egna insikter och motivation för att fortsätta jobba med problemen. För den professionella skall det vara lätt att ta upp våldet till tals genom att använda Move!. Det färdigt uppbyggda programmet skall göra det lättare för den professionella att hålla sig till saken, att kunna identifiera risker för våld och få klienten att berätta om svåra saker. Programmet är uppbyggt stegvist så att klienten skall ha tid för att fundera över det som har kommit fram under programmets gång. Under programmet skall deltagaren få dela med sig av sin syn på sin historia, på sin omgivning och hur deltagaren själv är i olika situationer. Programmet genomförs genom intervjuer, kartläggningar och olika övningar. (Riittinen, Liimatta & Romo. 2013, s. 1-3)

Programmet är uppbyggt i olika delar som gör att man behandlar våldet i rätt ordning. Den första delen man kan använda sig av är Mini-Move! som endast inkluderar en träff. Den delen riktar sig till de klienter som man vet har varit utsatta för våld, då klienten själv vill diskutera våldet eller då klienten inte vill börja med Move!-programmet men fortfarande är öppen till ett samarbete. Genom att använda sig av Mini-Move! kan man ta våldet till tals och berätta om de olika behandlingsmöjligheterna och även med klientens godkännande gå vidare till nästa del av programmet. (Riittinen, Liimatta & Romo. 2013, s. 7-8)

Nästa del av programmet består av Väkevä, Move! A eller Mese!. Väkevä riktar sig till de klienter som har använt eller upplevt våld av en utomstående, Move! A till de som har upplevt eller använt våld i parförhållandet och Mese! är till för dem som har blivit utsatta eller använt sexuellt våld. Våldet kan redan ha inträffat eller vara fortgående under programmets tid. Man kan kombinera dessa delar beroende på vilka som passar för klientens upplevelser. Genom dessa delar skall man kunna ta våldet till tals och även arbeta med att skapa grunden för ett samarbete, kartlägga det våldsamma beteendet och motivera för det fortsatta jobbet med programmet. (Riittinen, Liimatta & Romo. 2013, s. 8-9)

Efter att man har slutfört någon av de föregående delarna kan man fortsätta med Move! B som är en fortsättning på Move! A. Till Väkevä och Mese! finns det inga andra delar som bygger på samma tema. De teman som behandlas i denna del handlar om jämlikheten i parförhållandet, vilka hinder det finns och en undersökning av våldet samt dess konsekvenser och bearbetning. Move! B kan användas både med en enskild klient och även i gruppverksamhet. Tillsammans med A-delen tar det ungefär två månader att slutföra delarna om man träffas en gång i veckan. (Riittinen, Liimatta & Romo. 2013, s. 11).

Move! C är en fortsättning på A- och B-delen som fokuserar på att få till stånd en beteendeändring. C-delen är bara utförd som pilotprojekt och används oftast inte i Move!-programmet. (Riittinen, Liimatta & Romo. 2013, s. 13)

Som uppföljning efter att man har slutfört Move!-programmet finns det planerat hur man skall gå till väga. Man fortsätter med motivationsarbetet för att upprätthålla en vardag utan våld och för att upptäcka om våldet fortgår. (Riittinen, Liimatta & Romo. 2013, s. 13-14)

8.5 Våldets hus och ett tryggt hem

Förutom program för att arbeta med våld finns det även olika hjälpmedel som den professionella kan använda sig av i sitt arbete. Ett sådant är våldets hus och ett tryggt hem som Folkhälsan har tagit fram.

I bilden våldets hus har man ritat ett hus med en grund, flera rum och ett tak. I de olika rummen har man beskrivit olika former av våld. Huset är byggt av en ostadig grund som består av rädsla och otrygghet. Hela huset är snett och dåligt byggt. Genom denna bild kan man förklara vad som t.ex. sker i de olika rummen. Det som finns över huset är makt och kontroll, något som alla i huset styrs av. I ett samtal med en klient kan man be dem att fylla i ett tomt hus och skriva ner alla de former av våld som man själv har använt eller som man har blivit utsatt för. (Folkhälsan. 2010, s. 38-43)

I bilden av ett tryggt hem står huset rakt och på en trygg grund av trygghet och icke-våld. I de olika rummen står det nu istället om hur man blir bemött som en jämställd och respekterad partner. (Folkhälsan. 2010, s. 41)

För att förtydliga dessa bilder har man skapat två berättelser om P där man beskriver P:s bemötande av sin partner. I berättelsen med våldets hus har man beskrivit hur P använder våld mot sin partner och hur detta går till. I ett tryggt hem bemöter P istället sin partner med jämlikhet och respekt. (Folkhälsan. 2010, s. 38-41)

8.6 Trappanmodellen

Trappan är en modell för krissamtal för barn mellan 4 och 18 år som har upplevt våld i familjen. Modellen är framtagen av Rädda Barnen i Sverige. Meningen är att barnet eller den unga skall kunna prata om våldet och få ett sammanhang av det som har hänt. Genom samtalen skall barnet få bearbeta händelsen, få mera kunskap om reaktioner då man lever nära våld och få en större förståelse för sina egna känslor, tankar och behov. I samtalen skall man också berätta för barnet vem det kan vända sig till ifall det upplever våld i en nära relation igen. (Arnell & Ekbom. 2010, s. 47)

Trappan består av tre steg. I det första steget, kontakt, skapar man en god kontakt med barnet. Det kan vara nödvändigt att träffa barnet många gånger under detta steg för att skapa en trygg relation var barnet vill berätta om sina upplevelser. Barnet kan också behöva tid på sig för att orka gå igenom sina minnen. (Arnell & Ekbom. 2010, s. 48)

I det andra steget, rekonstruktion, skall den professionella och barnet tillsammans gå igenom och återskapa händelsen. Detta gör man genom att använda den information om händelsen som finns och genom att barnet själv berättar vad som har hänt. Den professionella hjälper barnet att berätta och kan benämna samt beskriva barnets känslor. (Arnell & Ekbom. 2010, s. 48)

I det avslutande steget, kunskap, får barnet information om vanliga reaktioner vid traumatiska upplevelser. Man vill också höra hur barnet mår och hur situationen ser ut för tillfället. (Arnell & Ekbom. 2010, s. 48, 67)

8.7 Kognitiv beteendeterapi

Som behandling för t.ex. trauma som kan ha uppstått av våld kan man rekommenderas att gå i terapi. En rekommenderad terapiform är kognitiv beteendeterapi (KBT). I KBT arbetar man

med att reparera självkänslan och att få tillbaka trygghetskänslan samt att våga lita på andra igen. Man arbetar också med att klienten skall exponeras för minnen eller situationer. Man vill få en ändring i den syn som klienten har på sig själv efter traumat. (Ottoson & D'elia. 2008, s. 141-142, 149)

Kognitiv beteendeterapi är en kombination av kognitiv psykoterapi och beteendeterapi. Grundtanken i kognitiv psykoterapi är att ångest skapas genom att man har tankar eller föreställningar om situationer som är katastrofala. Under terapin arbetar man med att identifiera dessa situationer och de tankar som uppstår. Ångesten som uppstår av föreställningarna kan lindras av att man upptäcker och omprövar de tankar som finns om negativa händelser och den egna förmågan att möta dem. (Ottoson & D'elia. 2008, s. 175-177)

I beteendeterapin försöker man skapa nya och bättre sätt att tänka och hantera situationer på. Detta sker genom att klienten får nya erfarenheter och utmanar den negativa betingningen som har skett. Man arbetar både med yttre och inre beteenden hos klienten. (Ottoson & D'elia. 2008, s. 181-183)

9 Undersökningens genomförande

I detta kapitel går vi igenom varför vi har valt en kvalitativ studie, hur vårt urval av respondenter gick till, hur intervjuerna genomfördes, hur vi har beaktat sekretessen samt hur vi har analyserat resultatet.

9.1 Val av metod

Vi har valt en kvalitativ metod för att få träffa och samtala med de professionella. Genom detta har vi velat skapa oss en bredare bild av problemet vi undersöker. I en intervju som påminner om ett vardagligt samtal har vi möjlighet till att få höra respondenternas egna ord om deras arbetssätt, deras erfarenheter av våld och deras klienters problematik. (Kvale & Brinkmann. 2014, s.41) I intervjun har vi möjlighet att ställa följdfrågor för att få reda på mera information, något som kunde vara svårare att få fram i en kvantitativ undersökning. En

stor orsak till varför vi har valt en kvalitativ studie är för att få en djupare förståelse av fenomenet.

Vi har valt att intervjua de professionella som arbetar med unga som är utsatta för våld eftersom vi vill få mera kunskap om de arbetssätt som används och för att få höra de professionellas syn på hur våldet syns hos klienterna då de kommer för att söka hjälp. Genom att intervjua de professionella hoppas vi att vår egen beredskap för att möta dessa klienter skall bli bättre och att vi snabbare skall ta upp frågan om våld.

9.2 Val av respondenter

Syftet med vårt lärdomsprov är att få ökad kunskap om hur man kan arbeta med unga som har upplevt våld. Därför valde vi att intervjua professionella som kommer i kontakt med våldsutsatta genom sitt arbete. Vi har intervjuat sex respondenter som arbetar på olika sorters verksamheter. Vissa av verksamheterna har klienter som söker hjälp eftersom de är utsatta för våld medan det i andra verksamheter kan vara en sak som kommer fram med tiden. Åldern på klienterna har varierat. Respondenterna har haft klienter som har varit allt från några år gamla till över pensionsåldern.

Urvalet av respondenter har skett genom att vi har sökt fram olika verksamheter som vi tror kommer i kontakt med klienter som upplever våld. Vi har sedan ringt upp de professionella och frågat dem ifall de vill ställa upp på vår intervju. Vi har haft flera verksamheter som har nekat till intervjuer då de själva skickar de våldsutsatta vidare till andra verksamheter.

Till de professionella som har ställt upp på våra intervjuer har vi kort förklarat vårt syfte med intervjun och bokat en tid för när den skall ske. Respondenterna har varit förberedda på vad intervjun kommer att handla om innan den äger rum. Intervjuerna har skett på respondenternas arbetsplats eftersom det har varit en bra och naturlig miljö att träffas på för intervjun. (Holme & Solvang. 1997, s. 107)

9.3 Sekretess

Innan vi genomförde våra intervjuer funderade vi mycket kring om vi skall nämna vilka verksamheter vi intervjuar eller inte. Vi valde att i så hög grad som möjligt hålla respondenterna anonyma. Vi anser inte att det har en betydelse för vårt arbetes syfte ifall vi lyfter upp verksamheterna vid namn eller inte. Dessutom tror vi att respondenterna kan svara friare och mera djupgående på våra frågor genom att de inte behöver representera sin verksamhet. Vi har därför valt att inte nämna ort, verksamhetsnamn eller någon annan information som kan avslöja respondenterna.

Intervjuerna bandades in med telefon och bandspelare med lov av respondenterna. Detta gjorde vi för att underlätta vårt eget arbete med att transkribera intervjuerna. Efter att forskningsprocessen var avslutad förstördes dokumenten.

9.4 Analysmetod

Som metod för vår analysering av intervjuerna har vi valt meningskoncentrering. Vi har plockat ut det mest relevanta för vår undersökning och sammanfattat det till en helhet. Våra respondenter gav ofta långa svar som kunde sammankopplas med varandra i resultatredovisningen. (Kvale & Brinkmann. 2014, s. 246)

10 Resultatredovisning

I detta kapitel tolkar vi våra respondenters svar samt återkopplar dem samman till vår teoridel. Vi har valt att sammanfatta svaren enligt olika teman. Vi använder citat från respondenterna för att få fram deras erfarenheter i deras egna ord för att stärka det som sägs.

10.1 Klienternas problematik

Av de respondenter som vi har intervjuat är det bara de som direkt arbetar med våldsproblematik som får klienter som söker hjälp för att de är utsatta för våld. De resterande respondenterna har klienter som söker hjälp för bland annat par- och relationsproblem, hjälp i föräldraskapet, livskriser, psykisk ohälsa såsom ångest och depression, ekonomiska

svårigheter, missbruk, dåligt självförtroende eller oro för eget beteende. Respondenterna berättar också att klienterna ofta har många problem samtidigt. Som vi har tagit upp i kapitel 6.2 så berättar inte alltid offret att han eller hon är utsatt för våld utan kan istället söka hjälp för något annat problem. I kapitel 6.1 har vi skrivit om hur en persons beteende kan vittna om att man har varit utsatt för våld. I dessa reaktioner kommer psykisk ohälsa fram, ett dåligt självförtroende, missbruk eller att ens beteende överlag har blivit förändrat.

”Tosi moneenlaisia, niinku, hyvin usein uhrilla on, siellä voi olla päihdeongelma, siellä voi olla avioero, siellä voi olla huoltajuuskiista, siellä on niinku tosi paljon samassa perheessä (...) tuntuu että niinku kaikki on kasaantunut sinne.”

De respondenter som har klienter som söker hjälp för andra problem berättar att våldsproblematiken kan komma fram genom vidare samtal med klienten.

Respondenten som arbetar med ungdomar berättar att de ofta söker hjälp för sin oro för framtiden, att de funderar över sin identitet och att de kan vara oroliga för sina kompisar.

”...oro för framtiden, oro för familjemedlemmar; det kan vara sjukdom eller beroenden eller missbruk eller annat som händer i familjen...det kan också vara oro för ekonomi eller för andra saker som inte ligger för deras påverkningsmöjligheter...”

En respondent som också jobbar med barn och unga säger att barnen oftast kommer för att de har sett våld mellan pappa och mamma eller för att föräldrarnas skilsmässa påverkar deras beteende. Samma respondent säger att då ungdomar kommer för att prata kan en orsak vara att de är orolig över sitt egna aggressiva beteende.

10.2 Våldet

Alla respondenter berättar att deras klienter ofta har varit utsatta för fysiskt våld. De berättar också att klienterna har varit utsatta för psykiskt våld men att de inte alla gånger kan identifiera det psykiska våldet som en våldshandling. Flera respondenter berättar också att klienterna endast kan ha varit utsatta för psykiskt våld. I kapitel 3 tar vi upp om den allmänna föreställningen som finns av våld som endast en fysisk handling. Den föreställningen gör att det kan vara svårt att identifiera de övriga formerna av våld som kan utövas och att offret inte ser sig själv som ett våldsoffer ifall det inte förekommer t.ex. slag. I kapitel 3.2 lyfter vi upp

att det är möjligt att endast vara utsatt för psykiskt våld medan det i en relation var det förekommer fysiskt våld också alltid förekommer psykiskt våld.

”...människor har till och med jättesvårt att definiera vad som är våld, att oftast då om man frågar så det vad de säger är det att om de inte har upplevt fysiskt våld så kan de inte säga att de har...då liksom känner de inte igen det...att det är nog hemskt liksom med ett att om man har blivit slagen vet man men ibland säger de ja psykiskt våld men då är det ganska grovt psykiskt våld det är frågan om...”

”...psykiskt våld är fortfarande vår gråzon i det här samhälle...det går som så enkelt att man lite sådär glider in på halvkränkande beteenden och det finns sarkasm och ironi och såna saker som gör att om man har en ganska hård jargong sedan tidigare så glider man lätt in i en ganska verbalt hård miljö också mot varandra..”

”...finns det fysiskt våld med så är det nog oftast också åtminstone psykiskt våld, och finns det fysiskt våld med så är det sällan det inte finns med sexuellt våld med i bilden. Däremot finns det nog de förhållanden som det har varit psykiskt våld men inte alltid fysiskt våld...det finns inte alltid fysiskt våld med i bilden. Oftast startar det med psykiskt sen så går det över till fysiskt..”

En respondent som jobbar med barn och unga har många klienter som har sett fysiskt våld men inte själva varit utsatta för det. De klienterna var oftare utsatta för psykiskt våld och det var även den vanligaste formen av våld som respondenten såg i sitt arbete.

”se on yhtä vielä vaikeampaa olla se että katsoo vierestä kun äitiä lyödään tai muuta (...) olis helpompaa kun ei tarvii pelätä äidin puolesta (...)”

Fyra av våra respondenter berättar att det sexuella våldet också syns, en respondent berättar att det är väldigt vanligt.

”...rent fysiskt våld som är helt liksom bara...som inte ens har någon orsak utan kan bara vara att den ena inte har någon möjlighet att uttrycka sig på något annat sätt...sen sexuellt våld, supervanligt t.ex. det är väldigt, man blir riktigt förvånad, hur många få kvinnor tycker att att...alltså det finns kvinnor som inte vet att om deras man tvingar sig på dem så vet de inte att det kan definieras som våldtäkt..”

En respondent berättar att det är tabu för pojkar att säga att de har blivit utsatta för sexuellt våld.

”...nä, jag tror inte att jag gör det annat än att det där sexuella våldet är någonting som jag främst upplever att flickor nämner. Men å andra sidan tror jag inte att vi har kommit så långt idag i samhället att det skulle vara okej för en kille att berätta att han har blivit liksom våldtagen eller ens tafsad på eller någonting annat...utan jag tror att det är så pass tabu...”

”..om det någonstans sku va att man ha blivit..att någon har närmat sig en som kille och man har tackat nej till det eller att det som på något vis ändå har varit ..man är heterosexuell och det har varit en heterosexuell kontakt och att man då har blivit tafsad på eller något som man inte tycker att är okej så är det ändå någon slags sådan här macho grej att en kille kan liksom inte bli tafsad på mot sin vilja...??”

I kapitel 5 lyfter vi upp männens del av de anmälningar som har kommit in angående våldtäkt. Kvinnor är den grupp som är mest representerade då det gäller det sexuella våldet men det finns även män som är offer. Den är liten i relation till kvinnornas del, men den finns ändå. Ofta pratas det inte om männens utsatthet och kanske är detta något som bidrar till den tabu som respondenterna pratar om.

En annan respondent förklarar att media ofta lyfter upp de våldtäkter som sker ute på stan men att det bara är en liten procent av de våldtäkter som sker. De flesta våldtäkter sker flera gånger, i en känd bostad och av en känd person. Detta påstående stöder det som sägs i teorin om att det mesta av det sexuella våldet utförs av en känd person och på en känd plats. (se kap 3.3)

En grupp av klienter som en respondent möter i sitt arbete är vuxna människor som har varit utsatta för sexuella övergrepp då de har varit barn. Ofta i samband med att de själva blir föräldrar så kommer traumat tillbaks och de vill få hjälp med att bearbeta det.

10.3 Våldet sker i hemmet av en känd person

Alla respondenter säger att hemmet är den vanligaste platsen där våldet sker. Två av respondenterna har också klienter som har blivit utsatta för våld på stan.

”..men det våldet jag har mest att göra med så har skett hemma..”

”..våldet händer mest hemma sen är det helt klart att när vi talar om våld så inte ska vi glömma det att massa killar blir hackade på stan också..”

En av dem påpekar att det ändå är relativt ovanligt att folk blir utsatta för våld på stan i jämförelse med de som blir utsatta i eget hem.

Alla respondenter säger att det är en känd och nära person som oftast utför våldet. Den vanligaste formen av våld är par- och relationsvåld som respondenterna hör om. Flera respondenter säger att våldet ofta har pågått en lång tid.

På frågan om respondenterna har märkt någon skillnad i våldet i jämförelse med åldersgrupperna svarar fyra stycken att våldet ser lika ut oberoende av ålder. En respondent berättar att hennes uppfattning är att ungdomar är mer utsatta för fysiskt våld i och med att de umgås i större sociala kretsar var det kan förekomma alkohol eller droger. I kapitel 5 lyfter statistiken upp de unga som en utsatt grupp då det gäller våld. De unga har upplevt mera våld än de övriga åldersgrupperna.

"...men jag tycker nog att mera det här mönstret att he e ju lika oberoende om du är ung eller gammal så dethär att e ofta böri med psykiskt och sen övergår till fysiskt..."

"(...) det finns en fara i det, det finns en fara i att vi tänker så, det betyder att vi börjar fokusera på vissa grupper och det som är just det viktiga är att vi inser se att det finns i alla grupper och det har inte att göra med varifrån man kommer, det har inte å göra med vem, hurudan personlighet man har, det inte å göra med hurudant jobb man har och det inte att göra med annan social status heller.."

10.4 Våldet är inget könsbundet fenomen

En sak som några respondenter har upplevt i mötet med sina klienter är att det ofta kommer fram att båda i förhållandet har använt våld mot varandra, något som inte finns med i statistiken eftersom männen oftast inte anmäler det. Kvinnor identifierar lättare våldet och söker hjälp medan männen inte känner igen det som våld eller för att de är rädda för att anmäla.

"...ibland när det då istället skrivs våldsoffret eller den utsatte men man kanske inte ens identifierar sig som ett offer själv int för man tycker bara att man ser sin egen andel i det och speciellt som man eller kille kan man tycka att lite mer ska man kunna tåla..."

”Jåå, men att de kommer som int riktigt fram och till och med kan bli lite utskratta vi polisen(...)”

”..joo finns säkert ett stort mörkertal...och det är jätte skamfullt å prat om det..”

En av respondenterna berättar att männen som är utsatta för psykiskt våld ofta inte känner igen det och att de väntar länge med att söka hjälp. De söker sen hjälp för att de mår otroligt dåligt men de vet inte varför. I kapitel 6 lyfter vi upp diskussionen om huruvida männens reaktioner på våld är de samma som för kvinnorna. Det har kommit fram att män rapporterar om svåra fysiska och psykiska skador. I den norska rapporten ”Vold mot menn i nære relasjoner” (Sogn & Hjemdal. 2010) tror de att män har svårare att berätta om sina konsekvenser av våldet och att söka hjälp för dem.

”Vaikka se on, se on ehkä, ehkä voi ajatella että se on yks nöyryttävimmistä kokemuksista miehille että haetaan sen takia apua että vaimo on väkivaltainen. Koska siinä, siinä on se häpeä miehenä joutua siiheen, siiheen asemaan ja niinku se että ajatuksia saattaa tulla että uskooko mua kukaan koska monet, monet halveksuu tai naureskelee sillee että nainen voi olla väkivaltainen ja että mies ei pysty sille asialle mukamas tehdä sille mitään ja sen takia se on vielä vaikeampi asiaa ja pitkittyy todella, todella paljon yleensä nää asiat ja sitte sieltä miesväkivallan kokijana niin, siinä on myös se että, että tota miehet ei välttämättä tunnistaa sitä, ne pitää sitä ihan normaalina, että jos sanotaan että vaimo nauruttaa tai haukkuu tai näin(...)”

Flera av respondenterna påpekar att våldet inte är ett könsbundet fenomen. I kapitel 5 tar vi upp om att det har kommit fram att både män och kvinnor är ungefär lika utsatta för våld men att våldet ser olika ut. Även i kapitel 6 kommer det fram att våld är tabubelagt oavsett kön.

”flickor,kvinnor är också förövare (...) våld är inte sådär könsbundet. Det är inte så att män måste slå och kvinnor måste vara offer utan att det finns nog av bådadera..”

10.5 Följderna av att ha varit utsatt för våld

Fyra respondenter berättar att man märker att klienten har varit utsatt för våld genom dens beteende. Klienten kan uppvisa dåligt självförtroende, vilja vara tillags, skuldbelägger sig själv, är hjälplös eller har svårt att hitta lösningar.

"... de flesta våldsoffer har jättedåligt självförtroende och just det här skuldläggningen"

"Självförtroendet tycker jag nog är gemensamt för de flesta, de får så dåligt självförtroende.."

Om man blir utsatt för par- och relationsvåld kan man också se spår av normaliseringsprocessen som vi tar upp i kapitel 4. Våldet blir det normala i relationen och ett bevis på kärlek. Offret börjar sätta skulden på sig själv och har skapat en förståelse för sin partners handlingar.

"..så gott som allihopa tror ju att det är deras fel.. det är dem det är något fel på (...) om jag bara inte skulle vara så här så skulle inte det här ha hänt.."

En respondent berättar att barn som har varit utsatta för våld kan ha sömnsvårigheter, vara rastlösa, ha problem med sömngång eller att barnen är utåtagerande eller drar sig undan. En respondent berättar att det är svårt att se vilka tecken som är kopplade till våldet eftersom det finns andra svårigheter som klienten också har.

"..man kommer inte enbart för att säga att man har blivit slagen eller att man har varit med om det här och det här utan att det är en del av hela den där kakan då så därför är det ju som så många andra symptom och så många andra beteenden också som är på något vis ett tecken på att man inte mår bra.. och vad är nu sen hönan och vad är ägget, mådde man psykiskt dåligt före man blev våldtagen också eller är det ett resultat av att man har blivit våldtagen...det kan jag ju varken göra en bedömning av eller ta ställning till men jag tycker att det någonstans e.. måst ju se det som finns här och nu och jobba med det som finns.."

Två respondenter har sett fysiska skador såsom blåmärken eller rivmärken som tecken på att klienten har varit utsatt för våld.

"Kyllä he näyttää joskus fyysisiäkin jälkiä mutta tota.. Raapimisia, mustelmia, haavoja, mut, mut enemmän, enemmän tossa kuitenkin niin, on se henkinen puoli sille miehillekin just niin kuin kerroin että se on, se on niin vaikea kohdata se asia miehelle ja se totuus (...) vaikka mitä tekee, niin se vain jatkuu (...)"

Respondenterna ser sömnsvårigheter, PTSD, dåligt självförtroende, lidande, depression, psykisk ohälsa och rädsla som direkta följder av våld men dessa kan också bli långvariga följder. En respondent berättar att de långvariga följderna av våld som hen har sett är att

personen blir känslig efter att ha levt länge i otrygghet, att personen utvecklar psykiska sjukdomar, att personen lever i en stor stress och har trauma samt ett dissociativt beteende.

”(...) ihminen menee sillä lailla rikki ja usein se kestää näin et halutaan toivoo että okei, nyt kun hän sanoo että ei koskaan, parisuhde jatkuu, tapahtuu taas ja sitte se kierrä on ja se menee koko ajan vakavammaks ja vakavammaks, siinä on se fyysinen, henkinen väkivaltaa niin se väkivallan kokija alkaa ite uskomaan siiheen kaikkeen mitä se väkivallan tekijä sanoo (...) Sillä on itsetunto ihan rikki (...)”

En respondent ser stora psykiska skador hos klienterna som länge har varit utsatta för våld. Klienterna börjar tro på det som våldsutövaren säger och det tar lång tid att reparera skadorna och få bearbetat sina känslor.

En annan respondent berättar att hen har träffat många klienter som har utvecklat fysiska sjukdomar såsom reuma eller fibromyalgi efter att ha levt i en långvarig stress.

”..du sitter ju ihop i ett stycke så om du inte mår bra och inte får tala om det och inte får liksom bearbeta det så kommer det ju ut på något sätt alltså du får ont någonstans...”

”...det vet man ju också med stress alltså med vad som helst för stress, som långvarig stress så gör ju att du blir fysiskt sjuk det påverkar ju kroppen helt enkelt. Så har du varit länge i ett sådant..liksom utsatt länge för våld så är det inte helt ovanligt att du sitter med en sjukdom som du inte vet varför du har..”

En respondent har märkt att det ofta finns våld i bakgrunden hos ungdomar som är drabbade av ätstörningar eller depression.

Två respondenter säger att det kan vara svårt att veta de långvariga följderna för barn och unga som är uppväxta i en familj var det förekommit våld men en sak de ser är att det finns en risk att den unga själv börjar använda våld eller söker sig till förhållanden var de blir utsatta för våld.

De reaktioner som vi har tagit upp i kapitel 6 är samma reaktioner som våra respondenter har sett hos sina klienter. De tydligaste reaktionerna har märkts i klienternas beteende. Någon av respondenterna har märkt fysiska skador som följd av våldet och någon har träffat klienter med psykosomatiska symtom. De konsekvenser som vi har tagit upp i kapitel 7 är också direkta eller långtida konsekvenser som respondenterna ser.

10.6 Hur tar klienten kontakt

Fem av respondenterna har klienter som själva har tagit kontakt till tjänsten för att få hjälp. Två av respondenterna har klienter som kommer via barnskyddet, genom medlingstjänst eller genom skyddshemsverksamhet. Två av respondenterna har klienter som de möter genom att föräldrarna har kontaktat dem. En respondent kan få klienter genom att polisen förmedlar dem vidare eller från att kurator eller hälsovårdare tar kontakt.

Alla respondenter har möjlighet att hjälpa klienterna att anmäla brott som har skett. De av respondenterna som arbetar med minderåriga är skyldiga att göra barnskyddsanmälan och brottsanmälan ifall situationen kräver det.

10.7 Bemötandet av klienter

Alla respondenter lyfter upp olika saker som är viktiga att tänka på vid bemötandet av klienter. Att ge klienten tid, rum och möjlighet till att uttrycka sig är något som flera respondenter påpekar. Att skapa tillit, visa att man är intresserad och bryr sig om klienten är en sak som anses vara viktig. En respondent sammanfattar sitt bemötande till de enkla orden:

”vara människa till människa”

Som professionell kommer det också fram att det är viktigt att våga fråga om våld och att våga ta emot det som klienten berättar.

”Att det att vi inte frågar t.ex. om våld så samtidigt så berättar det på något sätt att det här angår inte mig, det här är inte det ställe var du ska prata om det. Och det kan förmedla i stället en sån här att det vill jag inte höra utan att även om klienten tycker att t.o.m. att fast det sku vara hur akut och liksom just rätt fråga till just henne så om hon tycker att nej ingenting så har hon ändå fått lov med att jag frågar att ta det till tals när det passar henne...och det är det som är det väsentliga...att man helt enkelt på något sätt planterar ett litet frö för att personen ifråga har möjlighet att bearbeta och liksom få öppna också den här diskussionen om den vill..en inbjudan..”

Det kommer också fram att det är viktigt att visa empati, kunna stötta klienten och att låta klienten göra sina egna val. Det som en respondent också lyfter fram som en viktig sak är att man säger till den våldsutsatta att det inte är dennes fel att den har blivit utsatt. Många klienter sätter felet på sig själva.

”..jag har inte träffat ett enda offer som inte skulle beskylla sig själv för att den har blivit utsatt för vad den har blivit utsatt för..utom kanske någon som har blivit hackad som barn som har liksom sen med sin mognad insett att det var inte jag utan det var han som var spritt språngande helt crazy..”

Alla respondenter påpekar dock att det är väldigt viktigt att tro på det klienten säger eftersom de många gånger inte har blivit trodda då de har berättat om sina upplevelser. En respondent påpekar också att man måste tänka över vad man signalerar genom sitt kroppsspråk eftersom det är en sak som många klienter kollar på för att se om den som lyssnar är intresserad.

”..tro på vad folk berättar och ta det på allvar för det gör också att du kanske vågar söka hjälp i ett senare skede eller också på någon annan instans om du upplever att du blivit tagen på allvar och någon lyssnar på dig..”

De av respondenterna som möter barn i sitt arbete säger att det är viktigt att se barnen och att bemöta dem på samma sätt som man bemöter vuxna, genom att förklara och berätta på barnets nivå. En respondent säger att barnen ofta glöms bort och att ingen förklarar vad som händer för dem. Respondenten vill också att barnen skall få en så normal tillvaro som möjligt även fast de har varit tvungna att lämna sitt hem. En annan respondent som också möter barn i sitt arbete tycker att det är viktigt att förstå barnets upplevelser och känslor.

”..man ska vända sig till barnen lika mycket som till vuxna (...) ingen tänker på att de har upplevt samma traumatiska händelser som de vuxna har gjort..”

Respondenterna lyfter upp viktiga saker i sina svar och det finns många som är samma som de vi har lyft upp i kapitel 8. Att lyssna på klienten och skapa ett förtroende är viktigt för att samarbetet skall fungera. Att ta klienten på allvar är också viktigt eftersom klienten kan ha erfarenheter av att inte bli trodd. Att våga fråga rakt ut om våldet är också en sak som respondenterna lyfter upp. Som hjälpmedel kan man använda de olika blanketterna som THL har tagit fram.

10.8 Arbetsmetoder

Alla respondenter använder sig av individuella samtal i sitt klientarbete. En respondent använder sig av terapier, såsom kognitiv beteendeterapi (se kap. 8.7) och psykoedukation i sitt arbete. Respondenten använder sig också av mindfulness och medvetenhetsövningar. En annan respondent har ett terapeutiskt arbetssätt.

Fyra av respondenterna använder sig av gruppverksamhet i sitt arbete. De har olika teman på sina grupper beroende på vilket behov av stöd som finns.

Två av respondenterna använder sig av Trappan (se kap. 8.6) som en metod i sitt arbete med minderåriga barn. Två av respondenterna har sin organisation som deltar i Marak-möten (se kap 8.2) dit de kan skicka klienter och även vid behov själva kan delta. En respondent använder sig av Move! (se kap 8.4) i sitt arbete både i arbetet med enskilda klienter och i arbetet med parförhållanden. Respondenten använder sig också av samtal med hela familjen för att förändra situationen.

”..I och med att jag nu råkar ha den här Trappan metoden att ta till så tycker jag ju att det är ju ändå lämplig till de allra flesta fall att kunna tillämpa då i så fall och kunna liksom komma vidare med och eftersom att det ändå kan ge den där hjälpen att det kan bli bättre så kan det ju hjälpa en del av den där psykiska ohälsan..”

De flesta av respondenterna använder sig av individuella metoder i sitt arbete. Några arbetar mycket med känslobearbetning för att skapa förståelse hos klienten. Två av respondenterna märker att deras klienter ofta lägger orsakerna till att våldet har uppstått på sig själva och detta arbetar man med för att få bort. De använder sig också av illustrationer för att förtydliga våldsprocessen för klienten. En annan sak som man arbetar med är parförhållandet och vad som hör dit samt vad som är viktigt för klienten själv. Två av respondenterna använder sig av kort eller foton i samtalen med klienterna.

Andra metoder som respondenterna använder sig av är spel, lekar eller eget material som skall väcka känslor. En respondent använder sig av färdigt framtagna blanketter i arbetet med våld. En annan respondent deltar i olika möten som en del av sina arbetsmetoder.

10.9 Betydelsen av hjälp

Alla respondenter säger att för deras klienter har kontakten till dem haft en stor betydelse och varit viktig. Klienterna tas på allvar och får den hjälp de behöver just i stunden. En respondent tycker att det bästa är om båda i ett förhållande var det förekommer våld söker hjälp på samma gång för att bryta våldet. En respondent säger att det för en del av klienterna kan vara en väldigt jobbig kontakt.

Det som borde utvecklas enligt respondenterna är att förekomsten av våld skulle screenas på flera ställen och vara en sak man frågar av alla människor.

"...speciellt liksom när rådgivningen och barnrådgivningen och familjerådgivningen så var man frågar ganska automatiskt att röker du, dricker du så bör man också fråga att har du upplevt våld och har du upplevt våld det senaste..de är liksom det här som e den här basfrågan att har du upplevt våld, har du upplevt våld det senaste året och hur påverkar det och hur upplever du att det påverkar eller påverkar det ditt nu?.."

Även samarbeten mellan olika nätverk borde förbättras och utvecklas. En respondent påpekar att man sparar mycket pengar och lidande genom att snabbt skicka klienter vidare till passande verksamhet. De som arbetar med lågtröskelverksamhet tycker att det är viktigt att klienterna snabbt får hjälp. Man önskar också säkrare finansiering av verksamheten. Respondenterna vill också ha mera kunskap och redskap för att möta människor som har varit utsatta för våld, de tycker också att det behövs mera information om de tjänster som finns.

En respondent önskar att Trappanmetoden skulle utvecklas så att man skulle kunna använda den med de som har upplevt psykiskt våld. Respondenten saknar arbetsmetoder för att ta upp och för att känna igen det psykiska våldet. Respondenten skulle också vilja ha flera arbetsmetoder som man skulle kunna använda sig av med de som lever i våldet, inte bara metoder som används då offret är tryggt. En respondent tycker att man borde utveckla servicen på svenska.

"...vi sku behöva liksom kunna tackla det här med psykiskt våld dels i ett tidigare skede men också sen i ett skede när man har blivit utsatt för det ...trappan går att göra det (...) men jag tycker ändå att vi har lite för kanske snäll syn på det här med eller vi tolererar psykiskt våld och hotelser i större utsträckning än vad vi tolererar att bli fysiskt slagen i på käften...dels är det en attitydfråga som skulle behöva förändras men framför allt skulle vi behöva mera metoder att jobba med det så att människor skulle vara medvetna om att det är psykiskt våld"

dom har varit utsatta för och kunna se sig själva som våldsoffer och därmed kunna ta kontroll över att börja må bättre..”

11 Kritisk granskning och slutdiskussion

I detta kapitel kommer vi att kritiskt granska vår teoridel och resultatredovisning. Vi kommer att sammanfatta vad vi har kommit fram till. Vi kommer även ta upp våra egna åsikter kring ämnet, vilka tankar som har väckts under arbetets gång och vad vi skulle göra annorlunda idag.

Syftet med detta lärdomsprov var att lära oss om unga och unga vuxnas reaktioner på våld samt hur vi som professionella kan arbeta med de som är våldsutsatta. Våra frågeställningar handlade om hur professionella känner igen olika former av våld, hur offren reagerar på våld samt vilka arbetsmetoder de professionella använder i sitt arbete. För att få svar på dessa frågeställningar så har vi tagit fram en teoretisk grund och sen intervjuat de professionella själva.

Genom de avgränsningar vi har gjort så känner vi att vårt arbete tar upp det mesta som behövs för att skaffa sig en baskunskap kring ämnet. I teorin får man en grundkunskap om fysiskt-, psykiskt- och sexuellt våld, hur man kan reagera om man utsätts för dessa samt kunskap om arbetsmetoder som används med klienterna.

Genom att skriva vår teoridel har vi själva fått en ökad kunskap om våld och hur våldet påverkar en människa. Att få intervjua de professionella har gett oss själva väldigt mycket. Att få höra hur arbetet går till och att få ta del av respondenternas erfarenheter har stärkt vårt intresse och gett oss en ökad kunskap över vad man skall tänka på vid ett möte med en våldsutsatt klient. Respondenterna har till stor del bekräftat det som vi har tagit upp i vår teoridel.

De frågeställningar som vi har ställt har genom teorin och våra intervjuer blivit besvarade. Våra respondenter såg de flesta av de tecken på våld som vi har tagit upp i teorin. I många fall sökte klienten hjälp för andra bekymmer än våldet. Detta visar att det är viktigt att känna igen alla tecken på våldsutsatthet, inte bara de fysiska. Det viktigaste som har kommit fram genom vårt arbete är att det är viktigt att som professionell känna till de olika formerna av våld eftersom det inte är säkert att klienterna själva kan känna igen våldet som de är utsatta för.

Som professionell behöver man också känna till människors reaktioner på våldsutsatthet för att snabbare kunna reagera.

Respondenterna märkte oftast att de våldsutsatta reagerade genom sitt beteende. De saknade ofta självförtroende, var nedvärderande mot sig själva och kunde lida av olika psykiska problem. Flera av respondenterna hade också märkt av psykosomatiska tillstånd som troligtvis hade uppstått som en följd av våldet.

De respondenter som vi intervjuade använde sig till största delen av individuella metoder i sitt arbete. Flera av dem använde sig också av de metoder som vi har behandlat i teorin. Dessa är Marak, Move!, Trappan och KBT. Respondenterna betonade bemötandet av klienterna som en viktig del i arbetet. Det är viktigt att ge tid, rum och visa att man vill lyssna på det som klienten har att berätta. Det är även viktigt att tro på klienten. Som professionell behöver man våga fråga om våldsutsatthet för att sänka tröskeln för den utsatta att berätta om det.

Vår slutsats är att det som professionell är viktigt att kunna definiera olika former av våld och att känna till olika reaktioner på våld. Trots att arbetsmetoderna kan variera så är det viktigaste i arbetet att bemöta klienten på rätt sätt. Grunden för ett gott bemötande är att lyssna och tro på vad klienten berättar.

Under arbetets gång har vi märkt att vi gärna skulle skriva mera om våld men eftersom detta i så fall skulle ha gått utanför våra ramar för lärdomsprovet har vi varit tvungna att påminna oss om vår avgränsning. Våld är ett stort ämne och det finns mycket man skulle kunna ta upp. En sak som vi har tänkt att skulle vara intressant är att ta upp flera sorters våld, t.ex. ekonomiskt våld eller våld i relationer. Under den tid som vi har skrivit vårt lärdomsprov har det pratats mycket om våld i olika medier. En sak som artiklarna har lyft upp är männens utsatthet då det gäller våld. Detta har förstärkt vår känsla av att vi har skrivit om ett viktigt ämne och att det pratas för lite om våld i vårt samhälle.

Under våra intervjuer har vi fått positiv respons från våra respondenter och de har tyckt att det är bra att ämnet lyfts upp. En respondent fick nya insikter gällande männens utsatthet eftersom detta inte var något som de hade reflekterat över så mycket.

Under våra intervjuer var det flera av våra respondenter som berättade att de har sett att barn till äldre föräldrar använder våld för att få pengar av dem. En annan sak de hade märkt var att

barn till äldre undviker att ge mediciner till dem för att själva istället använda pengarna. Detta är något som skulle vara intressant att undersöka och ta reda på mera information om.

Det som har varit svårt med att skriva detta lärdomsprov har varit att hitta teori om de saker som vi har önskat. Det tog länge innan vi hade hittat tillräckligt med litteratur för att kunna börja skriva vårt arbete. I vårt arbete har vi även varit beroende av vissa källor såsom Per Isdal. Vi har utgått till stor del från hans definitioner. En annan utmanande sak har varit att hitta respondenter att intervjua. Det var många som inte ansåg sig vara de rätta för våra intervjuer.

För att underlätta vårt skrivande skulle vi ha kunnat välja en annan avgränsning som skulle ha gjort det lättare att hitta litteratur, t.ex. skriva om våld mot kvinnor i parrelationer. Detta var dock inte det ämne vi var intresserade av och vi visste från början att det kunde vara svårt att hitta passande litteratur som tar upp om båda könen. Även fast det har varit kämpigt under tiden vi har skrivit vårt lärdomsprov så har vi ändå varit motiverade och intresserade av vårt ämne. Ingen av oss känner att vi skulle ha velat byta ämne.

Vi vill tacka alla respondenter som har ställt upp på våra intervjuer.

Källförteckning

Arnell, A. & Ekbom, I. (2010) *... och han sparkade mamma... Trappanmodellen i möte med barn som bevittnat våld*. Stockholm: Gothia Förlag AB.

BRIS (u.å) <https://www.bris.se> (hämtat: 21.4.2016)

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) (2009) *Våld mot kvinnor och män i nära relationer – Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet*. Västerås, Edita Norsteds.

Danielsson, P. & Salmi, V. (2015) Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2014 – kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. *Katsauksia*, 2015(3), 1-25

Decibel (u.å) <https://www.decibel.fi> (hämtat: 11.10.2016)

Felitti, V., Anda, R., Nordenberg, D. Williamson, D., Spitz, A., Edwards, V., Koss, M. & Marks, J. (1998) Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults – The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, (14/4), 245-258

Fibromyalgi förbundet (u.å) <http://www.fibromyalgi.se/> (hämtat 25.2.2016)

Folkhälsan (2010) *DejtPARK – underlag för dialoger kring sällskapande och parbildning*. (u.o) FRAM

FRA- European Union Agency for Fundamental Rights (2014) *Violence against women: an EU-wide survey. Main results*. Belgien, FRA-European Union Agency for Fundamental Rights

Grände, J., Lundberg, L. & Eriksson, M. (2009) *I arbete med våldsutsatta kvinnor – handbok för yrkesverksamma*. Mölnlycke, Elanders Sverige AB

Hamberg, K. & Larsen, S.E. (2015) Men´s and Women´s Experience of Intimate Partner Violence: A Review of Ten Years of Comparative Studies in Clinical Samples; Part 1. *Journal of Family Violence*, 2015 (30), 699–717

- Holmberg, C. & Stjernqvist, U. (2008) *Våldsamt lika och olika – En skrift om våld i samkönade parrelationer*. (u.o) Ljungbergs tryckeri
- Holme, I-M. & Solvang, B-K. (1997) *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund, Studentlitteratur
- Inrikesministeriet (2015) Poliisibarometri 2014 – Kansalaisten käsitykset poliisin toiminnasta ja sisäisen turvallisuuden tilasta. *Sisäministeriön julkaisu, 2015 (4), 2-89*
- Institutet för hälsa och välfärd (THL)* (u.å) https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lomakkeet/lomakkeet_vakivallan_puheeksi_ottamiseen (hämtat 21.1.2016)
- Institutet för hälsa och välfärd (THL)* (u.å) https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/menetelmat/marak (hämtat 21.1.2016)
- Isdal, P. (2001) *Meningen med våld*. Stockholm, Elanders Gotab
- Kannas, L., Eskola, K., Räsänen, P. & Mustajoki, P. (2007) *Hälsokunskap för gymnasiet 1-2*. Keuru, Otavas Tryckeri Ab
- Knöfel Magnusson, A. (2012) *Att fortsätta leva*. Malmö, Exaktaprinting
- Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B. & Lozano, R. (2002) *World report on violence and health*. Schweiz, World Health Organization
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund, Studentlitteratur AB
- Lewis Herman, J. (2007) *Trauma och tillfrisknande*. (u.o), Göteborgs Psykoterapi Institut
- Lindén, G. & Breife, P. (2012) *Pappor med våldsproblematik – forskning och arbetsmetoder inom socialtjänsten*. Mölnlycke, Elanders i Sverige AB
- Lundgren, E. (2012) *Våldets normaliseringsprocess och andra våldsförståelser*. Växjö, KST infoservice

Malmö Stad. (2013) *Yrkesgemensam handbok Sociala resursförvaltningen – För personal som möter vuxna och barn som lever i våld i nära relation.*

http://malmo.se/download/18.5bb0a05f145db1bc43d901b/1401971222257/Handbok_Yrkesgemensam_Handbok.pdf (hämtat 30.8.2016)

Nationellt centrum för kvinnofrid (u.å) www.nck.uu.se (hämtat 3.4.2016)

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK. (2014) *Våld och hälsa – en befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa.* (u.o) Danagård LITHO.

Nettiturvakoti (u.å) <https://www.turvakoti.net/site/> (hämtat 3.3.2016)

Ottoson, J-O. & D´elia, G. (2008) *rädsla oro ångest – behandling i samarbete.* Egypten, Sahara Printing.

Paavilainen, E. & Flinck, A. (2008) *Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen – hoitotyön suositus.*

http://www.hotus.fi/system/files/Lasten_kaltoinkohtelun_tunnistaminen_SUM.PDF (hämtat 14.1.2016)

Persson, K. (2007) *Relation och trauma – en bruksbok om mötet mellan hjälpare och offer för våld och övergrepp i nära relationer.* Eesti, Tallinna Raamatutrükikoda

Piispa, M. & Lappinen, L. (2014) *MARAK- moniammatillista apua väkivallan uhrille.* Tampere, Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino OY

Piispa, M., Tuominen, M. & Ewalds, H. (2012) *MARAK kokemuksia parisuhdeväkivallan riskinarvionnin menetelmän kokeilusta Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, raporteja 2012 (10)*

Region Halland (2014) *Våld i nära relationer - En regional handbok.* (u.o), DanagårdLitho

Riittinen, L., Liimatta, E. & Romo, J. (2013) *Move! – ohjelmakokonaisuus. Käsikirja.*

Samverkan mot våld (2016)

<http://www.valdmotnara.se/2.2136eb0912f2ebfdf8e80008456.html> (hämtat: 30.3.2016)

Sirén, R., Aaltonen, M. & Kääriäinen, J. (2010) *Suomalaisten väkivaltakokemukset 1980-2009 – Kansallisen uhritutkimuksen tuloksia.* Helsingfors, Hakapaino OY

Socialstyrelsen (2009) *Våldsutsatta kvinnor - Ett utbildningsmaterial för socialtjänstens personal*, https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8442/2009-126-237_rev1.pdf (hämtat 11.2.2016)

Socialstyrelsen (2014) *Att vilja se, vilja veta och att våga fråga - Vägledning för att öka förutsättningarna att upptäcka våldsutsatthet*.
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19568/2014-10-30.pdf>
 (hämtat 11.3.2016)

Socialstyrelsen. (2016) *Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*.
<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20252/2016-6-37.pdf>
 (hämtat 11.3.2016)

Sogn, H. & Hjemdal, O. (2010) *Vold mot menn i nære relasjoner - Kunnskapsgjennomgang og rapport fra et pilotprosjekt*. Oslo. Nasjonal kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

Sollentuna kvinnojour (u.å) <http://www.sollentunakvinnojour.se/normaliseringsprocessen>
 (hämtat: 16.3.2016)

Statistikcentralen (2015)
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/sv/StatFin/StatFin_oik_rpk/045_rpk_tau_105.px/?rxid=0284872b-32cc-4e06-b0fb-70194cfe2c8a (hämtat 20.1.2016)

Stiftelsen Allmänna Barnhuset. (u.å) <http://www.tidigatecken.nu> (hämtat 21.1.2016)

Stockholms stad. (2014) *Barn och ungdomar utsatta för våld*. (u.o) Edita

Svedin, C. & Banck, L. (red.) (2002) *Sexuella övergrepp mot flickor och pojkar*. Lund, studentlitteratur

Uppsala universitet Akademiska sjukhuset. (2014) *Våld och hälsa - En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. (u.o), Danagård LITHO

Finlands författningssamling

Barnskyddslag 13.4.2007/417 (hämtat 8.11.2016)

Strafflag 19.12.1889/39 (hämtat 2.10.2016)

Intervjufrågor

1. Hurudan verksamhet har ni?
2. Hur många klienter har ni under ett verksamhetsår?
3. I vilken ålder är klienterna?
4. Hurudan problematik har klienterna?
5. Kan man koppla någon specifik form av våld till en enskild åldersgrupp eller ser våldet lika ut oberoende av ålder?
6. Var händer våldet och vem är förövaren?
7. Vilka former av våld har era klienter varit med om?
8. Vilka är tecknen på att klienterna har blivit utsatta för våld?
9. Hur kommer klienterna till er?
10. Hur ofta har klienterna kontakt med polisen?
11. Hjälper ni offren att göra en polisanmälan?
12. Vilka är följderna av våld? (direkta/långtida)
13. Har behovet av tjänsterna ändrat?
14. Hur bemöter ni klienterna? (de viktigaste sakerna?)
15. Vilka arbetsmetoder använder ni er av?
16. Hur ser prognosen ut för klienterna?
17. Återkommer klienter?
18. Har ni någon uppföljning av klienterna?
19. Vilken betydelse anser du att verksamheten har för de som söker hjälp?
20. Vad fattas eller behöver utvecklas? (I samhället, i våldsarbetet etc.)